REVISTA BUCOVINEI

TUDOR FLONDOR

Anul II, No. 9 ■ Cernăuți, Septemvrie 1943

Anul II, Nr. 9. Cernăuți, Septembrie 1943

Revista Bucovinei

Proprietar: Societatea pentru cultura și literatura română în Bucovina

Secretari de redacție: Traian Cantemir, Dragoș Vitencu

Înreg. la Trib. C-ți în reg. publ. period. sub No. 1/1942.

Apare lunar în cel puțin 48 pagini. Redacția și Administrația: Cernăuți, Piața Unirii 3 (Palatul Național), Tel. 1512. Abonamentul: anul 500 lei, pe 6 luni 250 lei.

Colaboratorii revistei: *George Antonescu, V. Arinaru, Areta Bâcu, Radu Bâcu, Silvia Bălan-Brătianu, C. Bivolaru, Aurel Bogaci, Apollo Bolohan, N. I. Bontaș, Tr. Cantemir, I. Cârdei, Adelina Cârdei, Tr. Chelariu, Ghedeon Coca, Pimen Constant, George Drumur, George Fonea, B. Frunte, Oreste Gherasim, Manole Haivas, Procopie Jitariu, Teofil Lianu, Melania Livadă, Constantin Loghin, Dimitrie Loghin, Ion Luța, Petre Luța, Ilie Mandiuc, George Maxim-Burdujanu, Dimitrie Moldovanu, Leca Morariu, Victor Morariu, Ion Negură, Gheorghe Noveanu, George Pătrăuceanu, Viorica Pintilescu, George Pivin-Leandru, Teodor Plop, Augustin Z. N. Pop, Sebastian Popovici, Cuchi Lidia Puiu, George Putneanu, Grigore Rațiu, Milan Șesan, George Silver, Tudor P. Stoica, Mircea Streinul, Leon Șandru, Nicolai Tăutu, Nicolai Teaciuc-Albu, George Tudoraș, George Tudoran, Laurentie Tomoiagă, Aurel Vasiliu, Nic. Vlădescu, Dragoș Vicol, Alexandru Vitencu, Dragoș Vitencu, George Voevidca, E. Ar. Zaharia și Emil Zegreanu.*

Acest număr cuprinde: *Dragoș Vitencu:* Tudor Flondor, *Ion Cârdei:* Octombrie (versuri), *N. T. Albu:* Opera lui T. Flondor, *Ghedeon Coca:* Liniște pe gând (versuri), *G. Pătrăuceanu:* O umbră rămâne pe culmi mai departe (versuri), *Ion Negură:* Mărturii recente cu privire la continuitatea poporului român (studiu), *P. Constant:* Venerei, Sclavului, (Trad. din Horațiu), *Adelina Cârdei:* La Putna (versuri), *Nec. Roșca:* Elegie (versuri), *Teofil Lianu:* Moartea gravorului iconar (versuri), *Nec. Tăutu:* Cerul din fântâna mea (versuri), *Aurel Vasiliu:* Pan Lazăr (schiță), *Dim. Loghin:* Panerul cu rod (versuri), *Melania Livadă:* Despre o nouă getică (studiu), *P. Constant:* Mistrețul (trad. din M. Maccari), *B. Frunte:* Scrisoare tristă și săracă (versuri), *Aug. Z. N. Pop:* D. Zamfirescu începător (studiu), *Em. Zegreanu:* Cum pot să te uit (versuri), *A. Bolohan:* Reverire (versuri), *Pe urmele vremii:* Contribuțiuni la istoria culturală a Bucovinei, *(I. Negură),* Soc. Scriitorilor Bucovineni, Aurel Vlaicu, Paul Morand, Pe urmele preistoriei, Mânăstirile bucovinene, Corul Catedralei, Cinematografia românească, *(D. V.), Cărți și reviste.*

Tudor Flondor

(1862—1908)

Din străneam în neam, Flondoreștii,—ce se vreau purcești dintr'un oarecare Albotă, — s'au îngrijit de moșii. Dibaciul meșteșug al scripcii le-a fi gâdilit de multe ori la zaiafeturi și poate și alte dăți, scoica urechilor, dar niciodată buricul degetelor.

Așa erau vremurile. Oricât s'ar fi bucurat de cinste moș Niculai Picu sau Grigore Vindereu, (până la a fi poftiți să șadă în loc de frunte la mesele boierești), — ei tot lăutari rămâneau și niciunuia dintre boieri nu i s'ar fi năzărit să ia pânea lăutarului.

Dar și vremurile se schimbă. De aceea nu s'a făcut nici o bortă în cer și nici n'au răsărit cucuie pe creerele preacinstitilor nobili din cordunul Bucovinei, când s'a lățit zvonul că la curtea lui Gheorghe Flondor din Strojnet, cucoana Izabela, cuconașii și cuconițele cântă de-a valma la clavir, la scripcă și la alte instrumenturi. Ba, dimpotrivă, curtea din Strojnet a început a fi mai cercetată, pentrucă boierimea prinsese de-acum gust pentru muzica apuseană și se străduia cu sărituri vitejești să ajungă din urmă Europa.

Dacă doamna Izabela cânta din gură, că-și jupeau boerii pălmile lăudând-o, dacă duduia Elena și cuconașii Constantin, Iancu și Nicu se întreceau și ei la diferite strune, apoi pe toți îi bătea Tudor, copilul cu ochi de jăratec.

Intr'un ungher al inimii lui se strângeau toate șopotele frunzelor pădurii fără de hotar din spatele conacului când le netezea vântul pielița netedă și goală, iar în altul se adunau clopoțeii umezi ai Siretului, care la Strojnet mai are încă stră-

luciri de cleştar în unde şi limpezimi de glas de fată mare, când cântă soarelui şi dimineţii.

Cine a atins cel dintâiu prea plinul inimii de copil însemnat de Domnul şi l-a făcut să-şi iasă din tărmuri? O fi fost un ţigan lăutar, ori o guvernantă care visa la Mozart pe lespegioarele de fildeş ale clavirului? Nimeni nu mai ţine azi minte, măcar că puţini ani au trecut. Şi apoi, se întreabă cineva din ce parte a lumii vine vântul care face să izbucnească în floare bobocii cireşului?

La opt anişori îşi avea taraful lui de copii. In gimnaziu la Cernăuţi el strunea corul băieţilor care cânta la biserică şi pe sub ferestrele frumuseţilor vremii. Câţiva ani mai târziu, „Tudoriu cavaleriu de Flondoru, auzitoriu, la facultatea juridică" e trecut în răbojul nou înfiinţatei „Armoniei" cernăuţene ca solist, dirigent de cor şi de orchestră, violinist, actor şi şi compozitor. Sala otelului „Moldavie" găzduia, sară de sară aproape, reprezentaţiile numitei „Armonii" în care Aglăiţa, sora lui Mihail Eminescu, juca vodevilurile lui Alecsandri, cu muzica potrivită de Tudor Flondor! Se aduna acolo atâta lume, — românească şi străină, — că „Stadttheaterul" oficial evreo german, trebuia să cerşească prin gazete bunăvoinţa publicului cernăuţean, ca să nu-i leşine actorii de foame.

A fost vremea ressorgimentului naţional şi cultural al Românilor bucovineni, în care feciorul boierului de la Strojneţ îşi avea — după sclipirea meteoric înnecată în apa morţii a lui Ciprian Porumbescu, — locul de comandant al forţelor muzicale.

Cântecele lui, „Somnoroase păsărele", „Luna doarme", „Codrul liniştit tresare" şi toate celelalte le cântă corurile de studenţi şi le îngână fetele de la „höhere Töchterschule", cărăroa chipul de ţigan nobil al compozitorului le suge măduva somnului în nopţile prea calde.

Dar moşiile Flondoreştilor cereau îngrijire şi pentru aceastea trebuiau să se osteneaască toate mădularele familiei. Nu era numai un interes material, dar şi un punct de onoare, ca pământurile să nu intre în mâni străine, ca cele ale atâtor mulţi boieri.

De aceia Tudor a trebuit să plece la Viena, la academia de agronomie. Dacă şi cum a isprăvit-o nu se prea ştie; se ştie însă cu precizie că a condus corul studenţilor acelei academii şi pe cel al „României June" şi că s'a hărnicit foarte la şcoala de muzică a maestrului Robert Fuchs şi la bucuriile vieţii ce atârnau ca strugurii în târgul mare şi vesel de pe malul Dunării.

Intoarcerea acasă a făcut-o cu daruri. Opereta „Noaptea sfântului Gheorghe" scrisă la Viena şi jucată de „Armonia" la Cernăuţi, face din nou „Stadttheater-ul" să apeleze la „gutes Herz", al cernăuţenilor pentruca să înlesnească măcar plecarea în altă parte a trupei.

Acesta a fost singurul rezultat evident al anilor de ucenicie de la înalta şcoală vieneză de agricultură. Nu că n'ar fi pus tragere de inimă la gospodărirea moşiei de la Rogojeşti, ce i-a fost aleasă din zestrea părintească. Dimpotrivă, a încercat şi metode noi şi ingenioase pentru cultivarea moşiei, — pe care, vrând-nevrând, le mirosise în cei patru ani de Viană, dar toate au dat greş.

Par'că era plămădit din alt aluat decât cel al Flondoreştilor, cari totdeauna au ştiut să ia viaţa de coarne şi s'o îngenunche.

Totuşi nevasta — se însurase între timp, — şi mai târziu, copiii au pus din nou moşia pe picioare.

Pentru el Rogojeştii, — oricât s'ar fi străduit să fie altfel, — însemnau mai puţin un pământ de exploatat, decât un loc în care microbul visului poate prospera în voie, un conac în care să-ţi aduni prietini cu cari să vânătoreşti, să bei şi să sporoviesti cu temeiu despre lucruri frumoase, un sat in care să te porţi omeneşte cu ţăranii şi să le primeşti vornicia şi din care să-ţi iei, din când în când, zborul la Cernăuţi, la Viena, la Beryreuth.

Viaţa, cu îndatoririle ei, îl cheamă apoi să se aşeze la Cernăuţi. Deputat, preşedinte de consiliu agricol, tată de familie, — Tudor Flondor a fost la Cernăuţi, înainte de orice, conducător al „Armoniei". Porneşte cu ea într'un turneu de concerte

în toate orașele și orășelele bucovinene și se oprește cu toți armoniștii în Rogojeștii lui, — gazdă larg primitoare, artist și mecenat în acelaș timp. Începe a doua epocă de înfrigurată creație din viața lui. Dă suflet unei noi operete „Moș Ciocârlan", care vede rampa cu succes luminos la Cernăuți, apoi cu triumf la Sibiu, la serbările „Astrei" și în cele din urmă la București, în programul expoziției din 1906.

În iureșul activității nu știe că sănătatea lui are viața șubredă; nu se mulțumește să umble pe drumul vieții ca toți muritorii, — el aleargă, se luptă, se zbuciumă, îi cunoaște toate șuișurile și toate cotloanele. E de două ori predestinat pentru aceasta: artist și boer.

Dar microbul dulce al visului și al nepăsării îi ucide pe nesimțite coaja de lut, alături de celalți microbi, urâți și haini ai boalelor trupești. Zmuncit brusc din febrilitatea unei vieți consumate — flacără, e trimis, aproape cu sila, de familia îngrijorată, într'un sanatoriu de lângă Berlin, în care moare după câteva luni.

Sânt de-atunci treizeci și cinci de ani.

La Rogojești apele line ale Siretului îi cântă lângă mormânt cântecele copilăriei lui strojnețene, iar pe pământ trăiesc încă vre-o câteva bâbuște sentimentale, care ascultându-și nepoatele cum fredonează „Somnoroase păsărele" își reamintesc de chipul lui de zburător cu negre plete.

DRAGOȘ VITENCU

OCTOMBRIE

Peste dealurile sterpe cerne cerul foi de laur . . .
Fumigei — beteală albă — pasul ți-l opresc în glumă.
Din corabie de nouri, râde luna — măr de aur —
Și pe toate-așterne noaptea nupțialul val de brumă.

IOAN CÂRDEI

Opera lui Tudor Flondor[1])

Coruri pentru 4 voci bărbătești :

Cântecul marinarilor („Pe valuri mari . . .").
Cântec vânătoresc („Ziua scade, noaptea crește . . .").
La o viorică („Viorică depe vale . . .").
Lăcrămioare („Multe flori lucesc în lume . . .").
Serenadă („Somnoroase păsărele . . .").
Mândruliță dela munte (Quartet).
Traiu vânătoresc („Codrul liniștit tresare . . .").
Cântul nopții („Luna doarme amoroasă . . .").
Aș vrea să fiu regele Maiu.
Vin' cu mine copiliță (cu acompaniare de pian).
Cântec haiducesc.

Pentru pian :

Visuri (vals).
Din depărtare (vals).
Saluts des montagnes (vals).
Florile Bucovinei (vals).
Marș din opereta „Rusaliile".
Quadrille din opereta „Nunta țărănească".

Pentru voce și pian :

Rândunica.
Serenadă („E noapte 'ntunecoasă . . .").
Vin' cu mine copiliță.

Lucrări teatrale :

„Rămășagul", comedie cu cântece, 1 act.
„Nunta țărănească", operetă, 1 act.
„Lița Pescărița", operetă națională, 1 act.
„Florin și Florica", vodevil, 1 act ;
„Rusaliile", operetă în 2 acte.
„Moș Ciocârlan", operetă în 3 acte
„Noaptea Sf. Gheorghe", operetă în 3 acte.

Religioase :

„Christos a înviat", cor mixt.
Cântările liturgice, cor mixt.

Altele :

„Imn festiv"

---

*) După N. Teaciuc Albu: Viața și opera lui T. Flondor.

LINIȘTE PE GÂND

Privind în urmă, în al lumii fund
rămân ades cu gândul atârnat
în golul ca-un ocean nemăsurat,
departe mult de globul meu rotund.

Străbat mereu genuni după genuni
și tot în altă noapte grea ajung;
mi-i strigătul zădarnic mai prelung
și mult lăsat în urmă de furtuni.

Nu-i nici corabie și nici catarg,
nici Carul Mare să se lase 'n mări,
nici cruci, nici morți să ardă lumânări,
nici șes să-i-se poată spune — larg.

De-apururi să se nască doar osânde
pe care să le ducă rob cu rob —
Trudit, din mii de globuri prind un glob
și-arunc cu el în goluri fumegânde.

Dar iată, mă prăvăl și eu în rând
cu toată goana lumilor din jur ;
și cât n'aș da pentr'o boccea de-azur
și pentru-o streșină de liniște pe gând.

GHEDEON COCA

O UMBRĂ RĂMÂNE PE CULMI MAI DEPARTE

Nu crește nici un semn din biblicul Emaos
Să lumineze calea spre marele repaos...
Pe drumul vieții fumuriu și lung,
Trei umbre rătăcesc fugite de Sodoma;
Iuda, Iisus și cu Toma.
Fruntile 'ncet spre stele ajung.

Prin munți s'aude plânsul monahilor prin schituri
Ce-așteaptă deslegare de necuprinse mituri.
Jos, cântecele lumii — vrăjite violine —
Ademenesc lumina și tainele divine.
Maria din Magdala cu brațe de zăpadă
Oprește călătorii cu legănări lascive.

Iuda uimit privește iar pământul.
În streangul liberat se balansează vântul.

Iisus stingher, cu chipul ca de var,
Ascunde urma cuielor din palme
Ce-au sângerat Golgotha înzădar.

Pământul își strigă din neguri stăpânii...
Pe culmi s'au uscat și pașii și spinii!

O umbră pornește pe culmi mai departe,
Cu brațele 'ntinse profetic spre lume :
Toma — balanță albă între viață și moarte.

GEORGE PĂTRĂUCEANU

Mărturii recente cu privire la continuitatea poporului român în Dacia

In caietul 6, pe Iunie anul curent, al revistei germane „Zeitschrift für Geopolitik", la rubrica „Zu neuen Büchern", d-l Karl Haushofer, folosind prilejul de a prezenta câteva cărți de importanță geopolitică europeană sub titlul „Vom Ringen um die Geopolitik europäischer Ostgrenzen" (Despre lupta pentru geopolitica frontierilor estice ale Europei) și semnalând cartea d-lui prof. George Brătianu „O enigmă și un miracol al istoriei: poporul român" [1]), notează următoarele:

„Dacă înseamnă cu siguranță un miracol de putere rasială pe un pământ avar, că s'a putut întrema grămada de oameni a bastionului finoscandian nordic al Europei, din puținătatea sa de numai 300.000 suflete, după grozava pustiire rusească din războiul nordic, atunci fără discuție, trebuia **Brătianu** *să numească dăinuirea poporului român în bastionul sud-estic, bătut de furtuni și mai multe și mai grele, drept „o enigmă și un miracol al istoriei"!*

„S'au aruncat doar, dealungul acestui spațiu personalități și curente distrugătoare, de universală reputație, așa cum a încercat să le plasticizeze Ferdinand **Lot** *în ale sale „Invasions barbares" (Paris, Payot, 1937).*

„Dar și printre ele rămân părți din vechea populație, încătușate de glie; chiar întru atât ca niciodată și nicăiri nu s'a întâmplat o **totală** *migrațiune și evacuare a unui spațiu locuit de un popor [2]), nici în așezările Longobarzilor și Vandalilor de pe teritoriul nordic, ale Marcomanilor și Hermundurilor în Boemia, ale Manciuilor în Manciuria, ale populațiilor turcmene și sarte din Asia centrală, prin urmare cu greu în Dacia. Cel mai puțin verosimil este aceasta în urma ordinului unui guvern imperial roman îndepărtat, care fără îndoială va fi dat dispoziții de evacuare pentru pacificarea agenților săi administrativi, dar care trebuia să lase pe loc o populație ce voia să rămâe acolo pe cheltuială și risc propriu, precum cu toată siguranța a făcut-o majoritatea strămoșilor muntenilor români.*

[1]). Ediția în limba germană a acestei cărți a apărut în București în 1942, sub titlul „Ein Rätsel und ein Wunder der Geschichte: das rumänische Volk".

[2]). „als es nie und nirgends eine *völlige* Verwanderung und Räumung eines Volksbodens gegeben hat".

Este aceasta o dovadă inductivă geopolitică în favorul „teoriei continuității daco-române", exact ca și dăinuirea în fapt a Walchilor în văile alpine.

„Căci regiunile de munte sunt ținuturi conservative, spații de fixare, chiar dacă migrațiuni parțiale pleacă din cuprinsul lor în depărtări și par să creeze sau produc într'adevăr, peste întreruperi, dependințe linguistice. Aceasta are valoare și pentru Dacia".

Am citat textul într'o traducere verbală, cât mai fidelă, pentru a nu risca o alterare a sensului acestor însemnări din pana ilustrului continuator al lui Ratzel, căci importanța lor nu poate scăpa nimănui, cu atât mai mult că nici argumentele științei și nici bunul simț încă n'au reușit să impună tăcere vecinilor noștri dela apus în problema continuității.

Această pagină nu poate rămâne fără ecou, căci nu se poate trece nici peste cel ce a scris-o și nici peste publicațiunea în care a apărut.

„Zeitschrift für Geopolitik" este indiscutabil cel mai important periodic al geopoliticei, „știința vieții naționale și statale în spațiu", cum o definește Wolfgang B. von Lengercke, disciplină al cărei rol și loc devine tot mai interesant în epoca noastră. D-l prof. G. Brătianu scria doar: „S'a spus că o națiune este mai presus de toate o conștiință morală. Unul din factorii meniți să o desvolte și să contribue mai puternic la isbândirea ei, e fără îndoială această știință tânără și totuși veche, ca și lumea pe care o cercetează și o frământă: geopolitica" [3]).

Geopolitica se sprijină pe trei puternici pioni: marele Friedrich Ratzel, autorul „antropogeografiei" și al „geografiei politice", Rudolf Kjellén, care a întemeiat-o ca știință și Karl Haushofer, care cel dintâi, îi dă strălucirea de azi.

D-l Karl Haushofer este redactorul revistei „Zeitschrift für Geopolitik". Cuvântul d-sale înseamnă, prin urmare, cuvântul autorizat al geopoliticei.

* * *

Citatul de mai sus ne îndeamnă să folosim prilejul de a reține și poziția altor discipline față de „problema" continuității, în lumina unor pubicațiuni recente.

Linguistica și filologia, printre primele, au avut a se pro-

[3]). Pacat că admirabila revistă românească din care am reținut acest pasaj, „Geopolitica și geoistoria", apare numai odată pe an și că până în prezent au apărut doar două caiete!

nunța în materie. Pentru poziția acestora, ce se califică definitivă, ajunge dacă ne mărginim la opera marilor fiologi Ernst Gamillscheg, autorul celebrei teorii a celor trei vetre ale poporului român (dintre cari două la Nordul Dunării) și Sextil Pușcariu, considerat în Germania ca primul dintre romaniștii zilelor noastre. Dar mai ales apariția „Atlasului Linguistic Român", publicat la Cluj sub conducerea d-lui prof. S. Pușcariu, a oferit filologilor prin această „geografie linguistică", mijloace cu ajutorul cărora s'au putut construi „deducții importante asupra vremurilor când strămoșii noștri trăiau în umbra istoriei".

Intr'un articol scris acum un an la Berlin (care nu știu unde a fost publicat, căci l-am citit în manuscris), intitulat „Continuitatea Românilor în lumina cercetărilor mai nouă", de unde am scos și citatul de mai sus, d-l prof. Sextil Pușcariu notează următoarele:

„In vol. I al scrierii mele *Limba română* am desvoltat mai pe larg teza aceasta, punând în concordanță argumentele linguistice cu cele etnografice și arheologice, și insistând mai ales asupra unui fapt care mi se pare dovedit până la evidență de hărțile Atlasului Linguistic, anume că anumite aspecte ale limbei române nu pot fi înțelese decât admițând că pe lângă grupul de Români din Peninsula Balcanică a existat în toate timpurile un grup în Nordul Dunării, care a păstrat anumite caractere de graiu, adesea mai arhaice, din cauza izolării față de restul lumii romanice, în care acesta se găsea.

„Concluziile la care am ajuns au fost aprobate de cei mai de seamă romaniști din Germania, Finlanda și Elveția, precum G. Rohlfs[4]), Tunlio[5]), D. v. Wartburg[6]) și K. Jaberg[7]), toți partizani convinși astăzi ai continuității Românilor în Dacia.

D-l S. Pușcariu, vorbind apoi de fenomenul palatalizării dentalelor (și acesta probator în cauză), citează din cea mai recentă scriere a linguistului italian Vittore Pisani („Geolinguistica e Indoeuropeo", Roma, 1940): „. . .il romeno s'interpone fra il bulgaro e i dialetti slavi che si parlavano a Nord della Transilvania *anteriormente* alla invasione ungherese".

Tinem, în sfârșit, să reproducem și aceste cuvinte, din

[4]). Archiv f. d. Studium d. neueren Sprachen, vol. 175, p. 35.

[5]). Neuphilologische Mitteilungen, vol. 89, p. 99.

[6]). Zeitschrift f. rom. Philologie, 1937, p. 98 și Die Entstehung der romanischen Völker, p. 175—159.

[7]). Vox Romanica V (1940), p. 75.

cursul inaugural al d-lui prof. S. Pușcariu, la catedra de filologie romanică a Universității „Friedrich-Wilhelm" din Berlin, unde d-sa a fost chemat[8]):

„Vechilor istoriografi li era tuturor cunoscută descinderea Românilor din coloniștii împăratului Traian. Abia în timpul mai nou, când s'a început să se folosească și în Sud-Estul Europei metodele Apusului bogat în documente medievale, se ivi enigma patriei de origine a Românilor, iar cu aceasta și procesul ce durează de o sută de ani, în care în mod regretabil s'a amestecat și pasiunea politică, sfătuitorul cel mai rău al științei. In acest proces lipsesc martorii, care ar proba un alibi pentru poporul român la începutul evului mediu. In lipsa lor trebue să ne mulțumim, ca și judecătorul de instrucție cu, indicii. Hărțile Atlasului Linguistic Român cuprind amprentele digitale ale istoriei".

* * *

Dar și *Raseologia* s'a pronunțat în privința continuității.

De curând a apărut în editura Gorjan studiul d-lui Constantin Stan, intitulat „Rasă, cultură și civilizație". Pasivitatea publicisticii românești față de această lucrare, trădează o regretabilă lipsă de interes pentru probleme de raseologie la noi. Căci, indiferent de construcție și concluziuni (pentru moment nu urmărim o analiză a studiului d-lui Stan), cartea atacă un material de cea mai mare importanță și de o actualitate imediată. In cele ce urmează voim să învederăm doar câteva sublinieri ale autorului, în legătură cu problema continuității.

Folosind ca bază cercetările raseologului german Hans Günther, d-l C. Stan arată că formațiunea rasială a poporului român este de tip nordic, vestic, dinaric și estic. Aceste elemente se găsesc atât la populația autohtonă a Daciei decebalice, cât și la elementul colonizator roman.

„Hans Günther, cel mai mare raseolog german, scrie d-l Stan, a admis din punct de vedere rasial, că Moții sunt urmași ai vechilor Daci". Apoi mai departe:

„Continuitatea elementului român — s'a încercat zădarnic să se dovedească lipsa de continuitate a elementului roman în Dacia. Trebuia să se ajungă și la această ultimă contestare — verificată în Dacia până la venirea Avarilor și Slavilor, și după aceea până la invaziunea ungurilor și până în zilele noa-

[8]). Cursul a fost ținut la 12 Mai 1941 și a apărut, în extras, în revista „Forschungen und Fortschritte" din Berlin, Nr. 27/28 din 20 IX—IX 1941.

stre, mai mult decât prin limbă sau diferite argumente istorice — toate de altfel de nesdruncinat — prin persistența rasială constatată și acum în mod evident, nordică, vestică, estică și dinarică, în ținuturile locuite de Români, fiindcă migrațiuni ale acestor rase, în afară de cele indicate de noi, nu s'au mai produs niciodată".

Iar în alt loc: „Afirmațiunile făcute de istorie, sunt prin urmare, confirmate de știința rasială — și aceasta prezintă un interes național excepțional de mare, cu consecințe dintre cele mai importante pentru România".

Oricât ar fi de contestate încă, pe alocuri, sau puse la îndoială, temeiurile și concluziunile raseologiei, ni se pare că intervenția ei în problema continuității, nu va rămâne sterilă pentru noi. Cert este, că în această privință se va mai vorbi.

IOAN NEGURĂ

Traduceri din Horațiu.

VENEREI

O, Venus, regină in Paros și Cnidos,
Mai vino din scumpa ta insulă Cipru,
Din care în casa-i frumoasă te chiamă
Cu multă tămâie, Glicera.

Cu tine în grabă și Cupido vine,
Și Nimfele cu neincinse Grații,
Ca și Tinerețea, ce-i fără de farmec
Stingheră; și'n urmă Mercur.

SCLAVULUI

Nu-mi place luxul Perșilor, băete;
Nu-mi plac coroanele cu teiu legate;
Să nu cați rozele prin locuri unde
Le afli 'ntârziate.

Să nu adaogi mirtului cel simplu
Nimic, căci mirtul bine-ți stă și ție
Și-mi stă și mie, care beau la umbră,
Sub vițele de vie.

PIMEN CONSTANT

LA PUTNA

Sub scutul vremii aspre, își scutură hodina
Ingândurate slove din file de hrisov...
Se plimbă fără urme, melodică, lumina
De-amurguri sângerate și infinituri mov...

Prin ierburi adormite, în smirnele de munte,
Pornesc, molcom, colindul și greerii boemii...
In zare munții pașnici cu crestele cărunte
Și luna, luna plină ce-alunecă prin vremi...

Cu palmele'n spre stele, ca să culeagă șoapte,
Pe vârfuri se înalță copacii trubaduri.
Adie din spre coastă parfum de mure coapte
Și rătăcesc balade sub streșini de păduri...

ADELINA I. CÂRDEI

ELEGIE

Adusă 'n vis și 'n moarte din zile fără număr,
încrucișai făgașul inimii de lemn,
neliniștind amurgul c'un zâmbet, ca un semn
ascuns al elevării trecutului în umăr.

Tu singură 'n tristețea, care mă îndreaptă
și astăzi spre un ciclu neterminat și 'nchis,
mai stărui în lumina ta de nedescris
alături de imensa înoptare ce ne-așteaptă!

Dar seara cu peisagiul vibrantelor nuanțe
resucita un plânset atât de ușurat
că peste irosirea trecutului iertat
a înflorit magia extaticei distanțe.

NECULAI ROȘCA

MOARTEA GRAVORULUI ICONAR

Sufletul se așterne în carte,
Viers auriu ca romanița,
Fluier de fag, să-l știe miorița,
Viers ars de dor și de moarte.

Liniștea gândurilor se distramă
Printre fagi, printre uluci și mesteceni ;
Sângele din inimă trece 'n
Lutul cald, ca 'ntr'o vamă.

Iarba se leagănă, se leagănă,
Freamătul e mulcom, e moale ;
Crengile se lasă mai pe poale,
Luna trece prin vis galbenă.

TEOFIL LIANU

CERUL DIN FÂNTÂNA MEA

Urc scări de lumină la mine, cel de jos,
deschid porți de liniști, cu mânile de fum . . .
Din ce adânc de cer pâraile mi-au ros
plămânii ce-au căzut cu frunzele pe drum ? . . .

Din ce fund de lună în cântec îmi adun
febrele bolnave la margine de vis
și pietrele uitării cu mâna mea le pun
pe mormântul meu, ca o fântână, deschis . . .

Mormântul meu, ca o fântână s'a deschis,
Urc scări de lumină, la mine, cel de jos
și din adânc de cer, poemele le-am scris
cu spinii ce-au pus răni pe fruntea lui Hristos . . .

NECULAI TĂUTU

Pan Lazăr

Dela parter și până la etajul trei, în tot blocul dela Nr. 75 A, nimeni nu-i știa alt nume decât pe acela de Lazăr, după cum pisica proprietăresei se chema Miți, iar jăvrica cuconiței nostime dela etajul întâiu era Zizi. Dar fiindcă toată lumea știa că Lazăr era tare măgulit dacă îi mai adăugai și titulatura de „Pan" și fiindcă nimeni nu avea ceva de pierdut și, mai ales, fiindcă toți locatarii cunoșteau versul lui Lafontaine :

„On a souvent besoin d'un plus petit que soi", de aceea numele lui obișnuit era *Pan Lazăr*, deși era numai portarul blocului. Locuia însă la mansardă și nu la subsol, ceeace impunea și mai mult, cu toate că îmbrăcămintea lui din zilele de lucru avea un lustru suspect și aducea cu o carapace de broască. De altfel, și capul lui ras, și fața spână, scofâlcită, și gura stârbă, și gâtul lung, îi completau această asemănare. „Broasca țestoasă" trebăluia toată săptămâna, din pivniță până în pod, și mai avea vreme să povestească și câte o întâmplare misterioasă, din locuri și timpuri neprecise, existente poate numai în închipuirea lui. Probabil că în apa tulbure a aceleași fantazii se înecase și amintirea copilăriei și tinereței lui. Nu-i de mirare dar că Pan Lazăr nu-și cunoștea nici vârsta, nici locurile copilăriei. Și nici din zbârciturile feței lui spânatice nu ai fi putut să deduci mare lucru. Graiul lui Pan Lazăr era tot atât de puțin edificator asupra originii sale: împestrițat cu tot felul de elemente disparate; era peticit, ca și costumul de pe dânsul, cu vorbe hutule, rutene, germane, române, polone, printre care se mai amestecaseră și unele elemnte greco-latine, dela un fost stăpân, profesor de limbi clasice, cum și unele frantusisme, dela o stăpână cu ifose franțuzomane.

Dacă toată săptămâna Pan Lazăr robotea cărând lemne sau măturând, în schimb de Sâmbătă seara începeau pregătirile pentru cea mai solemnă zi: își spăla cu perfa și săpunul pantalonii și pălăria, se bărberia (fără oglindă), își lustruia ghetele peticite. Dumnica dimineața, se ducea la biserică, îngenunchia în cel mai ascuns colț și se ruga adânc, cu umilință, pentru toate păcatele săptămânii, până ce simțea deasupra cheliei adierea mângâetoare a blagosloveniei Tatălui ceresc.

* * *

E o după amiază de Duminică. Soarele de început de primăvara a scos cârduri roșii de vacile Domnului, pe garduri și

pe zăduri; zvârle din belşug aur şi argint topit în băltile din mijlocul străzii. Pan Lazăr merge gândindu-se câte săptămâni în şir ar putea bea cu atâta aur risipit cu dărnicie de sfântul soare pe toate drumurile. Ca nişte ghiocei cu bucle blonde, au ieşit la fereastra internatului de orfane nenumărate feţe palide cu ochi neastâmpăraţi.

Una din fetiţe strigă lui Pan Lazăr în glumă:

— Sărbători zăpăcite !

Apoi, toate, în cor, repetă râzând :

— Sărbători zăpăcite, sărbători zăpăcite...

Pan Lazăr se opreşte şi râde, fără să ştie de ce. Îşi aduce aminte că peste două săptămâni e Paştele şi răspunde :

— Sărbători fericite ! Şi-şi scoate cât mai ceremonios pălăria verzuie strălucitoare.

Deodată un nour a acoperit soarele. O supraveghetoare a apărut în spatele fetiţilor, care dispar ca un stol de vrăbii. O tăcere şi o singurătate s'a lăsat peste oraş şi în sufletul lui Pan Lazăr, care-şi târăşte paşii în lungul străzii... De când s'a trezit pe lume, tot singur a fost. În jurul lui, numai pustiu. Copiii râd de dânsul şi fug.

Soarele râde iarăş, scăpând de după nour şi casele zâmbesc de strălucire. Un fluture portocaliu flutură înaintea lui Pan Lazăr, care-l urmăreşte cum se aşează când ici, când dincolo, cotind pe străzi tot mai mărginaşe, până ce au ajuns în câmp. Aici cerul e mai larg, mai străveziu — cupolă înclinată departe, pe coline fumurii. Iarba deabia a încolţit de un verde prospăt, împestriţată de zăpada ghioceilor.

Pan Lazăr s'a lungit cu faţa în sus, învăluit în mireazma pământului revăn şi în zumzet molcom de gâze desmorţite în soare. Fluturele zboară cuminte, când pe-o floare, când pe alta, până ce şi-a găsit un tovarăş, cu care se ia la întrecere. Pan Lazăr vorbeşte cu glas tare :

— Hm, aţi fugit şi voi, derbedeilor! Acu-i vremea îndrăgostiţilor.

Îşi aduse aminte de tânărul dela etajul trei, care mâzgăleşte şi scrie zi şi noapte—„Mâzgâlici", cum i-a zis Pan Lazăr — ale cărui scrisorele i le-a strecurat el toată iarna, duduiei Lili, dela etajul doi. Între cele două etaje sunt înţelegeri discrete şi sfioase clare, acum, în primăvară, trebue să înflorească ameţitor.

— Oare pe unde or fi hoinărind acum hulubaşii mei ?

Dintr'odată amintirea lui Pan Lazăr se deschide ca o poartă de aur, prin care se vede pe dânsul trecând, de mult,

EPAMINONDA BUCEVSCHI

FAIANŢĂ

într'o tinereță primăvăratecă, ducând de mână o fată zburdarnică și albă, ca o floare de măr...

...A fost odată, pe când lumea basmelor era aevea pe pământ,... a fost un împărat și o domniță. Și domnița avea o căpriță așa de neastâmpărată, că nimeni nu o putea păzi. Și căprița avea lâna cu totul și cu totul de aur. Iar împăratul a dat sfoară 'n țară: Cine va păzi căprița trei zile, are 'mpărăția și domnița. Iar de nu, unde-i stau picioarele îi va sta și capul. Și s'au perindat prinți din toată lumea, dar n'au putut-o stăpâni.

Intr'o zi, iată că sosi la castel și un pribeag din toată lumea. Ducea în dar domniței un crin roșu, ce-și împrumutase carminul din seva sângelui rătăcitorului necunoscut. Și crinul pâlpâia ca o flacără, căci era crinul dragostei.

— Ce vrei? l-a întrebat împăratul.

— Vreau să păzesc și eu căprița cu lână de aur.

— Bine. Trebuie s'o duci trei zile la păscut în pajiștea romaniței, a brânduțelor și a crinilor. Dar nu cumva să dispară, dapoi...

A stat o zi întreagă în pajiștea romaniței, unde mireazma era așa de amețitoare, că tânărul adormi. Dar căprița nu mai dispăru ca altă dată, căci crinul roșu al dragostei străjuia atât de atrăgător, încât nici o vieţuitoare nu mai putea să se îndepărteze. La fel s'a întâmplat și în ziua a doua, în pajiștea brânduțelor. In ziua a treia, în pajiștea albă de crini, parfumul era așa de pătrunzător că flăcăul adormi numai decât, adânc. Domnița, curioasă, vru să afle de ce nu mai fuge ca altă dată căpriță. Când ajunse în câmpul crinilor de zăpadă, zări de departe crinul roșu, cre-și împrăștia lumina fascinatoare. O putere nevăzută o atrăgea spre flăcăul adormit cu crinul între degete. Lângă el veghea supusă căprița. O curiozitate nestăpânită o făcu să rupă floarea de foc, să-i smulgă petală cu petală. Un vânt neașteptat izbucni și împrăștie, ca pe niște prescânteî, în toată pajiștea, petalele. Toți crinii s'au înroșit prefăcându-se în bujori. Trupul domniței se subție în lujer mlădios, iar fața împrumută albeața crinului...

Voinicul s'a trezit cu o mare durere în inimă. Din rana sufletului se strecurau picăturile de sânge și tristeță. Se sculă în picioare: căprița nicăeri. Rămase mirat de schimbarea pajiștei. Se îndreptă spre crinul alb, pe care îl sărută. Apoi simți o mare dorință de a pleca cât mai repede, cât mai departe. De atunci s'a rătăcit în lume și umblă hai-hui. Iar dacă n'o fi murit, apoi umblă și astăzi, singur și fără nici un rost...

* * *

Pan Lazăr căscă trezindu-se şi când se întinse, simţi un junghiu în coastă: se înserase şi un vânticel răcoros adia printre brânduşe. Mireazma era şi mai ameţitoare.

— Tii ! am adormit ca în basm.

Puzderii de stele mărunţele scăpărau scântei, sus, în adâncul cerului. Pe coasta dealului, urcau spre Dumnezeu nenumăraţi licurici. Pan Lazăr se îndreptă încet spre oraş. Simţea în inimă o adâncă durere şi parcă picături calde, de sânge se scurgeau în tot trupul. In cap îi zvâcneau şopârlele arterelor şi vinelor, tot mai tare, tot mai repede, ca nşte ciocanaşe care băteau toaca.

Pan Lazăr a ajuns în drepul crâşmei „La izvorul fericirii". Luminile din lăuntru se răsfrângeau în sticlele colorate, aşezate în geam, proectând pe trotuar pete galbene, verzi, albastre ...

Haide, va bea numai un pahar, să-i treacă junghiul, să alunge singurătatea. Scobori trei trepte în subsolul cu mirosuri tari de spirt şi mucegai. Dădu de dusca paharul, fără să se uite nici la crâşmar, nici la cei din jur. Se simţea tot singur şi părăsit. Mai bău câteva pahare, unul după altul. Auzia numai ciocănaşele care băteau repede în tâmple. Apoi o căldură plăcută îl moleşi pe scaun.

Un grup gălăgios intră:

— Hei, uite şi pe Pan Lazăr.

— Dacă s'o îmbăta, iarăş are să ne spue povestea cu căprita ...

Pan Lazăr se ridică de pe scaun, parcă i-ar fi turnat cineva un duş cu apă rece. Plăti şi plecă, fără să zică nimic. Când ieşi afară, îi păru că era un fulg dus în toate părţile de vânt. Cu cât se apropia de casă însă, picioarele i se făceau mai grele, capul i se învârtea şi în tâmple nu se mai astâmpărau ciocănaşele: ţăcăneau ca de utrenie.

Nu ştie când a ajuns să urce, bâjbâind pe scara spre mansardă. Se ţinea cu mâna de balustradă; răsufla din greu. Când i se părea că urcă pe munte şi alunecă pe stânci şi hăuri fără fund; când pare că se caţără pe o scară îngustă, printre nouri şi stele, la Dumnezeu. Când se uită în jos, o ameţeală, ca un vârtej, îl trage şi-l răstoarnă pe spate. S'a rostogolit pe trepte, în întuneric; apoi a rămas nemişcat cu faţa 'n sus... O domniţă diafană s'a plecat deasupra lui şi i-a zmuls din inimă un crin roşu; i-a risipit petalele şi a plecat apoi indiferentă, cu paşi nesimţiţi ...

AUREL VASILIU

PANERUL CU ROD

AUTOPORTRET

Brăzdaţi cu ani, obrajii, cu mâna-i şterg de praf.
Nutreţ de versuri gura cu buzele mai prinde
Şi şoimul de sub frunte în vise de-l mai scap
In ochi o lumânare de viziuni aprinde.

JOC.

M'am înhăitat cu mânjii printre răşini de foc.
Dau trupului un pinten în buruieni şi 'n nalt, —
La jocul cald de soare pe seva ierbii joc,
De pe-o petală, gândul la cer rămas e — un salt.

SECETĂ.

De secetă i-amară iarba şi spicul, urma ta.
Cu prapuri şi icoane scot Sfânta 'n lan ţăranii, —
Ascult cu amintirea cum trupul meu c'o za
Se leagă azi de ţărnă, bătând în drum metanii.

FÂNTÂNĂ.

Pluteşte 'n ciuturi cer sub cumpăna fântânii.
Pe limbă simt răcoare şi scot ca din blidar
Cu pumnii izvorul rece, — întâiul strop ţărânii
Şi-apoi deschid un cântec cu ' fluier din şerpar.

ANOTIMP.

Secerătoare. Naframa, lanul, plesneşte de lumini.
In viaţa ce se scurge îţi adâncesti tulpina,
Rămâne către ceruri doar ochiul, — te închini,
Prin trup se scurge azurul în ţărnă ca răşina.

VULPEA.

Cu botu 'n vânt, din sate, chiftiri de câni ascultă.
O nuntă de tânțari o 'mprejmuie 'n apus, —
Sub talere de brusturi i se năzare — ocultă
O umbră stând la pândă — și fuge 'n huci, în sus.

PAN.

Pe-o buturugă doarme mai trândav ca o claie.
Pe flaut, roua, țăndări de cer și frunze a prins
Il simți ca om în soare, în cântec zeu ce tae
In apa morții cale deși-i de nimfe 'nvins.

CĂTUNA NATALĂ.

Lângă Corâun, sub dealuri, primește-un vers târziu.
Inmoi condeiu 'n gârla Somuzului. Lumini
Pe prispele-i de lut, copil, eu tot mai scriu
Și-i simt mireazma 'n suflet o horbotă de crini.

MAMA.

Oglindă 'n care îmăvăd chipul, mirozna de dumbravnic.
Chem boarea gurii tale o punte spre strămoși, —
De-astern în poală-i gândul iar rătăcesc zăbavnic
In basmul Sfintei Vineri la prânz cu țeți-frumoși.

ABURII.

Păștiți încet, pământul îi trage în pământ,
Făcându-și loc prin ierburi au mersul de șopârlă,
Sumanul lor pe umeri mi-l scutură un vânt
Și curge printre haturi întocmai ca o gârlă.

HARGAT.

Cu grebla adună fânul, cu cântecul, nins dor,
Prin delta amintirii mai paște Miorițe.
Ulcior de zeamă tare i-e cerul pe pripor
Și sâmbure de șagă un sân de sub altiță.

DUMINICA TOMEI.

Bat sfinții toaca și Rusalimul cântă.
Isus rănește-o floare cu palma-l sângerând, —
I-o pipăi și tăcerea din jur mă înspăimântă,
Ii spăl sandala'n lacrimi cu fruntea'n pumni plângând.

VERSUL.

Lumina ta e-un șarpe domestic lângă-o stea.
Cu tine leg de suflet și arșița și bruma,
In sânge-mi lopătează cărare 'n care-o bea
Mirezme noi ciobanul ce 'n vis și-a 'nchis iar turma.

MIREZME 'N AMURG.

Cu zemuri tari, din câni, bei plaiul și 'genunchi.
Insuși duc rodii macii spre Canna Galileii,
Stropiți cu aur codrii în ochii ți-i înnănunchi
Sub cerul care-și sună din stele zurgălăii.

SEARĂ IN TURNUL NEBUISE.

Moluz cu stropi de sânge muiat în veac trecut.
Cetatea spre Suceava și-arată sânul vested,
Doar ploaia-i paște fruntea, — un corn prin ani căzut
Un bour dela poartă îi plânge urma 'n creștet.

D. LOGHIN

Despre o nouă Getică și autorul ei

In filosofia și în cultura română Lucian Blaga este o personalitate cu totul deosebită. Tot ce scrie, tot ce gândește este pătruns de un miros de buruiană fermecată care crește, singuratecă și tainică, pe înălțimi unde arareori pășește făptura omenească. Către aceste înălțimi pornește singur, tăcut și inspirat, înconjurându-se de o vrajă care se simte în tot ce prinde apoi forme de comunicare a viselor și gândurilor sale. Mereu «e în căutare de totdeauna și până la cele din urmă hotare». Mereu îl poartă o sete unică de-a descoperi fântânile, izvoarele aceea ce țâșnește din adâncuri și este dincolo de orice margine imediat vizibilă și rațională. Un dor nesfârșit de-a trece mai departe țărmurile obișnuit cercetate, peste ceeace este verificabil prin inteligență și rațiune. Tărâmul visului, al imaginației și al intuiției, țara probalităților și a întrezăririlor ingenioase, mai greu accesibilă cercetării curente, în care nu pătrunzi cu mijloace obișnuite de incursiune și unde trebue să porți un fel de baghetă magică ca să faci tainele să vorbească — este adevărata sa patrie. Aci, lui îi vorbesc lucrurile altfel, fiindcă altfel știe să le asculte și să le invoce. Secretelor, cu care ele învrednicesc pe marele lor prieten, acesta știe să le făurească climatul potrivit în care, fără ca transparența și limpeziunea gândirii logice să sufere, adie ușor, o briză nostalgică din patria misterelor și formelor primare. Mistică și intuitivă, gândirea lui Lucian Blaga învestește totul cu prospețiunea simbolului a metaforei, a unui dar despicător de semne și corespondența între lucruri, așa cum nu găsești pe toate drumurile filosofice.

In poezie sau în filosofie; fie că a cântat natura, satul, copilăria, neliniștele sale metafizice, mai puțin dragostea; fie că a înălțat teorii filosofice despre cunoaștere, religie sau cultură, — se simte în creația lui Lucian Blaga predilecția pentru adâncimea de *izvor*, pentru vraja *începutului* sau pentru bogatul rod de gând și semne al *misterului* și al *simbolului*. Un *ingenium* care ține de talentul său poetic și filosofic de deosebita sa structură sufletească, și de subiectele pe care le atacă, face din această creație o puternică expresie a spiritului inventiv, ingenios inspirat.

Cu astfel de înclinări, filosoful nostru trebuia fatal să părăsească poziții mai vechi și să scuture de orice lanț ideologic și doctrinar. Cine explorează în adâncime sau cine trece dincolo de țărâmuri umblate și răsumblate, trebue să fie pe deplin liber

și i se permite orice fantezie, orice încercare și orice noutate cât privește mijloacele aventurii lui. Format în duh «gândirist» și «ortodox» și obligat în bună măsură lui, Lucian Blaga a trebuit, în cele din urmă, să renunțe la verigile acestea ca să-și poată câștiga libertatea de cugetare și să dea aripi imaginației sale, cu riscul chiar al ereziei, al vrăjitoriei, al mitomaniei filo-magiei sau oricum ar mai putea fi poreclit pretinsul anti-ortodoxism și anti-raționalism de care este acuzat.

Toate păcatele de care vorbesc criticii — și cei care au cetit și n'au înțeles și cei care pretind că au înțeles fără a ceti ca lumea, culminează de fapt într'o sublimă mântuire, care se datorește complexității și originalității acestei fermecătoare minți românești. Intr'o minunată sinteză dar și cu riscuri de care cu siguranță este cel dintâi conștient, Lucian Blaga a întrunit — ca poet și ca filosof — condițiile unei gândiri în care imaginația și rațiunea nu s'au certat ci dimpotrivă și-au asigurat o colaborare prin naștere fericită. In teoria filosofică arareori găsești altceva decât flacăra albă a unui gând bine purtat și care curge de multe ori cu vibrațiile sonore ale cuvintelor. In filosofia noastră, mai ales, excelentă prin darul ei academic, suplă, elastică și sunând din propriile ei coarde (cu r, vă rog) găsești, fără îndoială, depline satisfacții intelectuale. Teoriile filosofului Blaga oricât de anti-științifice ar părea păstrează și ele cea mai strictă rigoare logică dar au, pe deasupra, un fluid care merge și la inimă, prin subiectele îmbrățișate și prin căldura lirică foarte discretă care le parcurge. Astfel încât filosofia sa nu este — așa cum unul din tinerii săi comentatori pretinde, în intenția de-a desvălui scăderi și contradicții — «o operă de artă clădită din material filosofic» ci, dimpotrivă, o *filosofie clădită cu material artistic*. Nu este aci o simpă inversiune de cuvinte, o inversiune formală, ci una de fond și de perspective.

Nu putem desbate aci, tot procesul acestei formule răsturnate, care ar trebui să adevereasc, în primul rând, că filosofiei lui Lucian Blaga i se cuvine deplin mult disputatul cuvânt de sistem (la care poate în definitiv autorul lui nici n'ar ține cu orice preț) original și consecvent în toate încheeturile sale. Dar în sistemul acesta trăește o gândire originală, substanțială și permanent animată de un cololorit viu de metafoare și simboluri, de un stil plin de poezie — fără a păgubi cu nimic stringența logică și dialetică la care natura ei o silește.

N'am pornit însă să luăm apărarea mult desbătutului filosof român, (din două motive: nu acesta este rostul articolului

de față și există un altul — în acest sens — care așteaptă tocmai lumina tiparului) și nici să luăm în întâmpinare, opera lui.

Totuși cele de mai sus, pe drumul just al titlului, se cereau supuse, în credința că vor aduce o modestă contribuție de înțelegere, atât de neașteptatului studiu introductiv din numărul patru al revistei „*Saeculum*", în care Lucian Blaga anunță o nouă Getică.

* * *

Aceeași atracție pentru pământul virgin al cugetării și pentru străfundurile unei probleme, acelaș nesaț pentru formele mistice, magice, prelogice și arhaice ale vieții — îl vor fi purtat pe marele nostru gânditor și către această nouă tălmăcire a spiritualității strămoșilor noștri. Problema a primit o deslegare în marea *Getică* a lui Vasile Pârvan în care reconstruindu-se civilizația cea mai veche a neamurilor ce se pierd în veacurile preexistenței noastre de bătrână așezare omenească — religiozitatea Dacilor este înfățișată după ipoteze al căror criteriu este astăzi suprinzător denunțat de cel mai seamă filosof al culturii noastre. In numele acestei noui și de mare viitor discipline, lăsând intactă valoarea istorică și științifică a monumentalei opere și în numele abilității pe care a dobândit-o în cursul cercetărilor sale asupra fenomenelor de cultură în genere și asupra celor ale spiritului românesc în special, Lucian Blaga rectifică părerile lui Pârvan. Ele privesc concluziile la care marele nostru istoric a ajuns cât privește protochipul spiritual al strămoșilor Daci.

Nu credem să fie lipsită de folos rezumarea tezei fundamentale pe care marele savant a susținut-o, așa cum o găsim reamintită și în articolul de care ne ocupăm:

Dacii credeau în Zamolxe, zeu unic uranian (ceresc), în nemurirea sufletului conceput ca substanță spirituală și în inferioritatea unui trup, material și păcătos, pe care îl disprețuiau. Din această religie încreștinată de răstălmăcirile istoricului, decurg consecvent anumite atribute morale ale neamului geto-dac. Excepționala viziune mistică a lumii și credința într'un singur zeu îi aparținea cu exclusivitate în sânul popoarelor tracice și o atare religie, spiritualizată și idealizată, explică virtuțile sale războinice, aceea celebră «nemurire» și disprețul pentru moarte. —

Reconstruită după «puternicul ei fundual magic» și nu după «spiritualismul stoic» de un pronunțat caracter rațional-ascetic propriu doar lui Pârvan, și dupăce suferă o

subțire ironie blagiană, icoana spirituală a Dacului nostru primește o retușă însemnată.

Pentru aceasta, și în vederea Geticei sale personale, Lucian Blaga reface topografiile stilistice ale mitologiilor principalelor ramuri ariene (indică, germana, iraná, greacă, getă și slavă). Prin topografie stilistică, trebue să înțelegem „matca stilistică" (structura tipică a creațiilor unei colecivități purtând pecetea subconștientului ei creator) predestinată de orizont și așezare geografică. Aceasta are așadar o semnificație ideal — formativă pentru vechile mitologii. Câtă fascinație va fi exercitat întotdeauna asupra filosofului nostru acest studiu al mitologiilor! In mituri a văzut nu numai splendide încercări «de a revela un mister cu mijloace de imaginație», ci și «întâile mari manifestări ale unei culturi».

Să revenim însă la «topografia stilistică» despre care Lucian Blaga afirmă că „oferă un prețios sprijin întru reconstruirea anumitor profiluri spirituale, despre care nu ne-au rămas decât prea rare informațiuni directe". Este vizat fenomenul spiritual geto-dac pe care îl încadrează în limitele religioase și mitice ale lumii ariene, uniform *politcistă antropomorfistă și practicând sumedenie de ritualuri magice.* Unele cu privire tocmai la nemurirea sufletului, «dublet corporal» și nu esență eterată și hărăzită necondiționat vieții veșnice, care era considerată de aproape întreaga lume ariană ca «un dar de obținut».

Pe Dac așadar, «nemurirea îl preocupă nu atât ca un lucru dela sine înțeles, ci mai curând ca un ce de dobândit pe o cale oarecare, unde totdeauna magia intervine într'un fel». In fața acestei ipoteze, retușa de care am vorbit mai sus, înlătură concepția lui Pârvan, printr'o perspectivă mai justă și mai obiectivă, din care trebue privit străvechiul suflet dac. Acest suflet câștigase arbitrar și deformant o notă idealizată și raționalistascetică, pe care omul get sau dac, păgân și supus magiei după cum arată Lucian Blaga, nu avea de unde s'o ia. Popor arian—spită reconstituită în principalele ei configurații spirituale — Geto-Dacii în faza mitologică în care istoria i-a cunoscut, nu puteau face un salt filosofic atât de însemnat și nevesimil pentru păgânitatea și stadiul lor de cultură. Dacă ar fi sau o apariție fenomenală, cu atâtea veacuri înainte, a creș-tinismului — cât privește concepția lor despre nemurirea sufletului — sau precursori notorii ai filosofiei lui Platon.

Cu însărcinarea însă pe care și-a luat-o de-a coborî pe

Dac din «azururile» în care îl înălțase Pârvan în fundurile de pădure, care clocoteau, ca la orice «oameni de pădure» de atmosferă magică, — Lucian Blaga face un pas înainte.

Acel ingenium de care vorbeam la început și care rodește gândurile și cercetările sale, deschide un nou secret lui Lucian Blaga. Acela al legăturii, pe care până acum vor mai fi bănuit-o și alții dar pe care nimeni (după câte știm) n'a luat-o în cercetare, dintre «magia pădurii», pitoresc și interesant caracter al formelor de viață strămoșești — și folklorul român.

Motive folklorice ca «muma pădurii» și vestita «frunză verde» sunt puse în legătură cu «străfundul de mitologie și magie a pădurii» pe care, ca pe un fond de arhaică și înegurată patrie etnic-spirituală, se profilează propria noastră ființă. Având impresia «că rămâne încă foarte mult de făcut până la istovirea prundurilor de magie ale folklorului nostru», Lucian Blaga declină orice competență raționalismului, cât privește interpretarea mentalității primare în «sinuozitățile și nuanțele ei». El e «foarte străin de gândirea și simțirea magică» și expune la «răstălmăcire» (cazul lui Pârvan, de pildă). In cutele adânci ale iraționalismului vor trebui căutate așadar, mijloacele cele mai potrivite de interpretare pentru asemenea întreprindere critică.

Pornit dela considerații de filosofie a culturii, Lucian Blaga oferă folklorului nostru un criteriu nou de analiză — după atâtea altele, epuizate de literații și istoriografii noștri — extrem de interesant, cât privește nu numai origina lui dar și anumite caractere ale fondului său etnic. Ideea unei rădăcini tracic-autohtone a civilizației noastre folklorice am întâlnit-o de curând la un alt inspirat interpret al ei. E vorba de d-l Ovidiu Papadima, care în studiul său: *O viziune românească a lumii* se ridică împotriva ipotezei curente că folklorul nostru ar fi o moștenire greco-latină. Fără a face dovezile cuvenite, iscusitul folklorist emite însă teoria unei puternice și directe surse tracice a folklorului nostru peste care s'au grefat apoi cea orientală, adusă de colonîștii romani odată cu propriul lor aport, și în cele din urmă cea creștină.

Dacă criteriului nou de intrepretare pe care Lucian Blaga îl așterne folklorului nostru, îi asociem teoria asupra magismului (din lucrarea sa *Despre gândirea magică)* în care a văzut «sarea oricărei culturi», noua Getică trebue așteptată cu un interes dublat de perspectiva națională a unei filosofii a culturii și a istoriei noastre, pe care ea va trebui s'o împlinească. Căci, în definitiv, o nouă Getică cu studiile mitologice, religioase și folkloriste pe care le va adânci, va fi o vatră proto-

istorică în care ne vom regăsi, cu multe dintre atributele noastre etnice de astăzi. In vatra aceasta reînsuflețită de cercetătorul nostru, prin mijlocirea forțelor sale filosofice, cu adevărat magice și ele, urmează să ne dibuim un trecut sufletesc și o străveche sămânță spirituală. Din ea a încolțit și a crescut neamul românesc, iar ursita folklorică prin ea l-a menit atât de darnic.

Dacă *pădurea* și întreaga lume de vrăji și magii de mituri și eresuri, au prezidat destinul nostru spiritual, în formele lui primare «filosofia de babă vrăjitoare» a ilustrului nostru gânditor, să vrăjească, încaltea, o explorare cât mai norocoasă prin tenebrele și desișurile ei. Căci pentru un material documentar atât de incert și neguros, cum este cel rămas din trecerea prin lume și istoria a strămoșilor noștri, arheologului i se cere o iscusință întradevăr inițiată. O mitologie și magie geto-dacă nu stau scrise pe nicăeri. Getica care le-ar insufleți prin apa vie a folklorului nu poate renunța însă la un elementar fundal științific dacă nu vrea să riste a deveni ea însăși un grandios mit. Chiar de va fi vorba numai de ipoteze Lucian Blaga știe cel dintâi, că genialitatea lor trebue just dozată între fantazie creatoare și intuiție și între unele criterii realiste și probe științifice absolut indispensabile.

Aspirând să refacă din cenușa veacurilor și urmelor de viață sufletească ale părinților noștri de sânge și spirit, duhul nostru etnic dela o vreme într'o atât de pasionată căutare de sine, Lucian Blaga îndeplinește o adevărată minune. Incăodată așadar, «vrăjitoria» sa se justifică și-și va certifica — când noua Getică va vedea lumina zilei — prodigioasele și temutele ei puteri filosofice.

MELANIA LIVADĂ

Mino Maccari

MISTREȚUL

Mi-e patrie pădurea și, sălbatic,
Cu scroafa și purceii mei trăiesc;
Și dragoste și hrană 'n ea găsesc,
Iar la oraș, la oameni, merg în tolbă.
L-urăsc pe porc, dușman murdar și josnic,
Ce din sălbatic se făcu domestic;
Uită de colți, pentru cotet și tină,
Și se 'ngrășă, pentru-a sfârși slănină.

Trad. de PIMEN CONSTANT

SCRISOARE TRISTĂ ŞI SĂRACĂ

Frate Ioane,
Mi-e scrisul tot ca 'n clasa doua primară;
Poate mai tremurat,
Că mâna care astăzi ară,
Nu mai învârteşte praştia ca odinioară ...
(Ti-aduci aminte când luam la ochi fereastra cerului
Şi o nimeream pe-a noastră ? !
Nu bănuiam pe-atunci că vom visa altă fereastră!)

Dar tot îţi scriu, frate Ioane,
Care rătăceşti spre alte zări albastre ...
Poate eşti mai aproape de noi
Şi ciutura înţelegerii tale,
Coboară poate mai uşor în fântâna sufletelor noastre ...

Vezi tu, hleim! ăsta din care
Mai ieri, adeseori,
Făceam cocoloaşe, stele şi sori,
Astăzi mă ţine de picioare
Şi mă logodeşte cu sărăcia,
Că nu ne mai rodeşte, Ioane, câmpia
Şi copiii cresc ca nişte buruieni
Împrejurul bordeiului, sărac
În care mămăliga e mai sfântă ca un cozonac !

Am luat-o mai pe Maria
(Care ţi-era dragă pe-atuncea şi ţie)
Dar n'ai s'o mai cunoşti! ...
Ne-am amestecat şi noi cu ceilalţi proşti

Şi înaintăm, pârliţi de soare,
Spre viaţa viitoare ...

Cântecul de bucurie, care chiuia ieri la Via lui Matache,
Azi, în gura mea-i înjurătură;
Tristeţea coace 'n mine ca o bătătură
Şi nici Dunavăţul, nici ploile
Nu poate să ne spele nevoile ...

Vezi, iarna, mă mai adun
Cu Ghiţă, cu care, mai sorbind o ţigară de tutun,
Ne spovedim necazurile 'n doi :
El n'are boi,
Eu am o vacă doar şi n'am cu cine-o pune 'n jug
Şi ca mâine e vremea de plug ...
Degeaba ne mai încălzeşte soarele,
Când n'avem cu ce ne ara, Ioane, ogoarele! ...
Tare-i departe Dumnezeu şi bătrân
De nu mai vede nici n'aude ce ne doare,
De parcă n'am avea nici un stăpân!
Ştiu că şi strigătul acesta e de prisos,
Dar scrisoarea asta e un spin, pe care l-am scos
Din inimă şi ţi-l trimit azi ţie
Să vezi şi tu dacă mai avem zile
Pentru viaţa asta pustie ...
Şi-acum cu nădejde tot în Cel de Sus
Mă închin de sănătate,
Vasile.

B. FRUNTE

Duiliu Zamfirescu, începător

Când scriam *Două începuturi scriitoricești: Duiliu Zamfirescu și Calistrat Hogaș* în „Făt-Frumos", An. XVI (1941), Nr. 6, pp. 168—174, pentru cel dintâi scriitor a cărui bibliografie se rectifica, nu aveam la îndemână colecția întreagă a „Ghimpelui". Acum de curând cercetând iarăși acest periodic, dar în seria completă din Biblioteca Academiei Române, înaintez și această dată de început *(20 Noembrie 1877)* a poeziilor lui Zamfirescu cu mai bine de șase luni. În „Ghimpele", An. XVIII (1877), Nr. 14 din 3 Aprilie, liceanului din Focșani, cum era atunci Duiliu Lascar Zamfirescu, i-se cuprinse romanțioasa dedicație de stil loreleyan:

DOMNIȘOAREI NICULESCU AMAN

Din somnu adâncu, letargicu, m'amu deșteptatu de-o dată,
Spre-a asculta o voce, sublimă, înfocată,
O voce ingerească, — Aman tu ai cântatu?
Or numai am visatu.

În frunzele tăcute, a vântului șoptire
O ascultam pe gânduri; un echo de iubire
Murea în depărtare...; — Aman tu ai cântatu?
Or totu eu am visatu.

Priveam o dată 'n spațiu, cum se mișca etheru,
Și mă gândeam atuncea: o notă e misteru...
— Pe vârfulu unei stînce era Aman, cânta
Cânta «nu mă uita».

— Câtu va trăi în suflet idea de mărire,
Câtu va esiste 'n inimi un germenu de iubire,
Și 'n viața un viitor... — Aman, tu vei cânta
Și nu te vom uita.

— Dedesupt e datarea, *3 Martie 1877*, destul de importantă pentru cronologia lucrului său poetic, — iar peste trei numere, per. cit. din 24 Apr. 1877, balada ca pentru album scrisă:

MARIEI S...

În cuiu candela arde și palid luminează
Figura înegrită a sântului Mina
— În leagăn de mătase copila dormitează
Și lângă dânsa mama un cântecu îngâna...

— Sclipescu mii de steluțe pe bolta 'ntunecată...
La ele gânditoare se uită mama linu
Și vede 'n depărtare o stea ce parcă — cată
La leagănul Mariei... — E steaua de destinu.

Din somnu însă copila a tresăritu, suspină...
Se scoală mama 'ndată, și o cruce i-a făcutu...
Copila iar adoarme, și mama fruntea 'nclină
Privindu iarăși spre ceruri... dar steaua a trecutu.

Sunt încercări peste pragul cărora stângăciile sentimentale se adună cu silința prozodică, „începuturi" adolescente ca atâtea altele.

Și-acum o lămurire despre *„vocea îngerească — Aman"* care-i impunea pentru întâia sa poezie accentul admirației.

„Femeia Romana" An. II, Nr. 110 din 22 Mart. 1879, deci peste doi ani dela vremea recitalului pe care Zamfirescu l-a ascultat la Focșani, informează că Zoe Niculescu-Aman va concerta peste trei zile în capitala țării cu *„agera și măestra voce a privigatorei Române"* menționare, ce armonizează cu caracterizarea lirică din strofa I. Altă relatare din „Familia", An. XIX, Nr. 38, pg. 439, din 1883, continuă prestigiul acestei cântărețe, în care bănuim și până la un punct se poate documenta intriga simpatiei lui Duiliu Zamfirescu: *„D-na Zoe Nicolescu-Aman a sosit din Milano la București; d-sa va replecă în curênd pentru Italia unde este angajată și încă în luna curentă va debuta la Roma în opera „Faust".*

Atunci, în 1883, Duiliu Zamfirescu cunoscut ca poet, ca gazetar, ca prozator, ca dandy intrat în corpul diplomatic, era *cineva* și pentru lumea teatrului, de vreme ce chiar în acest an i-se tipărea, traducerea *Haiducului* de Fréderic Damé și C. d'Ormeville (textul muzical de Oreste Bimboni), iar la concursul publicat de Teatrul Național din București, compoziția sa dramatică *„Prea târziu"* lucrată în colaborare cu Ștefan Velescu se recomandă elogios.

AUGUSTIN Z. N. POP

CUM POT SĂ TE UIT?

Din vis, din amintire te strig,
Poate vei auzi și-mi vei răspunde,
Dar chemarea mea până la tine nu pătrunde
Și 'n sufletul meu s'a lăsat frig.

Cum pot să te uit când mâinile mele
Ti-au legănat anii, diminețile,
Și-au dăruit trupului tău frumusețile
Jocului cu lumini de stele.

Ori unde vei fi, pe ori unde vei trece,
Gândul meu, câne credincios te petrece,
Cu cât depărtarea în ceața ei o să te 'ngroape
Prin lacrimile mele te voi vedea tot mai aproape.

EMIL ZEGREANU

REVERIE

Aștept, năvalnic, serenada serii
să-mi spună de venirea ta fugară
S'ascult iubirea, ca pe o vioară,
când în grădini de argint se culcă merii.

Aștept privirea ta, doinire rară,
să-mi spună 'n zâmbet tainele durerii;
și buclele-ți s'alinte proza vrerii
ce-mi svâcne 'n suflet aprigă, amară.

Și de vei trece ca un nor pe ape
și mâna-ți va tresare 'n ale mele
ca inima de rândunea, să scape,

iar gându-ți se va pierde în mărgele
— sărutul cel de freamăt să-l adape —
cununi de vis voi împleti din ele

A. BOLOHAN

EPAMINONDA BUCEVSCHI

FAIANȚĂ

Pe urmele vremii ...

Contribuţiuni la istoria culturală a Bucovinei. — Sub acest titlu a apărut în vitrine, ca extras din publicaţiunea periodică „Süd-Ost Forschungen" din München, studiul în limba germană[1]) al d-lui *Rudolf Gassauer*, actualmente profesor la Weimar.

Numele d-lui prof. R. Gassauer este strâns legat de arheologia şi numismatica bucovineană. Zeci de ani d-sa a muncit cu osârdie printre ruinele vechii cetăţi de scaun a Sucevei şi a cules urme ale trecutului voevodal răspândite prin Suceava, descifrând părţi tăinuite ale istoriei moldovene şi îmbogăţind colecţiunile muzeului sucevean şi studiile de specialitate cu lucrări despre monetăria din Suceava sau despre teracote sucevene. Iubit de cei ce l-au cunoscut, d-l Gassauer era o personalitate culturală stimată în oraşul de reşedinţă a Marelui Ştefan. Descendent dintr'o familie germană, d-sa a urmat glasul sângelui şi la chemarea Führerului a plecat în Noemvrie 1940, împreună cu conaţionalii săi, în Reich, ca repatriat german. Dar cel din urmă drum al său prin Bucovina, a fost o nouă mărturie de dragoste pentru trecutul cultural al Moldovei. În prezina plecării sale din ţară, m'a întovărăşit la Mânăstirile Voroneţului şi Moldoviţei, unde l-am condus pe unul dintre şefii misiunii germane sosite la noi pentru acţiunea repatrierii germane.

Sunt indicii că studiul la care ne reţinem datează încă din Suceava. Apariţia lui posterioară repatrierii în librăriile din ţară ne reaminteşte de bun prieten al nostru, care în cetatea spiritualităţii germane, unde dorm somnul de veci Goethe şi Schiller, unde a suferit Nietzsche şi unde a compus Liszt, va fi cu siguranţă un mărturisitor drept pentru vrednicia românească.

„Contribuţiunile" acestea cuprind un studiu asupra coloniei germane de olari din sec. XV de lângă comuna Costâna, informaţiuni despre sculpturile în lemn din interioarele locuinţelor vechi sucevene şi despre sculpturile în marmoră ale palatului voevodal, precum şi un nou studiu despre reproducerea monedelor brandenburgo — prusiene în monetăria dela Suceava.

D-l prof. Gassauer epuizează izvoarele pentru a documenta că în a doua jumătate a sec. XV s'a înfiinţat pe moşia mânăstirii Moldoviţa de lângă Costâna, jud. Suceava, o colonie de saşi olari, care s'a numit Săsciori, iar mai târziu Saşii pe Costâna, colonie care apoi s'a stins, odată cu mutarea scaunului de domnie la Iaşi.

---

1) „Beiträge zur Kulturgeschichte der Bukowina" von Rudolf Gassauer. Sanderabdruck aus „Südost-Forschungen". München. 1941. Heft 1—2.

In ultima parte a lucrării sale, autorul caută să deslege problema baterii monezilor de către Domnii Moldovei, examinând mai ales câteva exemplare de pe vremea lui Dabija Vodă şi stăruind din nou asupra falsificării monedelor prusiene, polone şi suedeze, chestiune ce o examinase într'un studiu publicat în „Buletinul Societăţii numismatice române" din 1933.

Din capitolul referitor la sculpturile în lemn din casele sucevene, reţinem această justă însemnare:

„Toţi au dispărut şi dispar an de an vechile case de lemn, clădite în frumosul stil moldovean, pentru a face loc unor construcţiuni nouă fără stil şi fără gust".

Studiul este însoţit de patru planşe în afară de text, cari reproduc 19 teracote, o bucată de lemn sculptat (o minune de artă) şi 3 bucăţi de marmoră sculptată, toate acestea găsite de autor în Suceava, cu excepţia câtorva teracote aflate în împrejurimi.

I. Negură

* * *

Societatea Scriitorilor bucovineni îşi va ţine adunarea generală anuală la 2 Octombrie, la Cernăuţi. Se vor face primiri de noi membri.

* * *

Aurel Vlaicu. — S'au împlinit treizeci de ani de la prăbuşirea lui. Numai cine a trăit nobila luptă de întâietate naţională a Românilor din Bucovina austriacă, poate şti ce biruinţă morală a însemnat zborul lui Vlaicu acum treizeci şi atâţia de ani la Cernăuţi. Triumful geniului românesc în faţa zecilor de mii de gură-cască evreo-galiţiano-austriaci, adunaţi să vadă cel dintâi om zburând, a înscris pe emblema ideei de românism din Bucovina acelor ani cel mai glorios titlu de recunoaştere a superiorităţii noastre spirituale.

Societatea pentru cultură din Cernăuţi, la a cărei chemare a răspuns atuncea fără pregete, Vlaicu, venind să-şi arate meşteşugul fraţilor din Bucovina, îi închină gândul recunoştinţei la aceşti treizeci de ani de la mistuirea lui pe rugul creaţiei.

* * *

Paul Morand a fost unul din cei câţiva scriitori, străini cari au scris despre România după ce au cunoscut-o. De aceia a scris cu dragoste şi cu temeiu. Chemarea lui ca reprezentant politic al neamului său la Bucureşti este una din ocaziile rare, în cari diplomaţia este sprijinită de suflet

* * *

Pe urmele preistoriei. — La Mahala, lângă Cernăuţi, coaja pământului ascunde ciolane de mamut, rămăşiţe de ceramică şi silexuri preistorice. Secţia Societăţii pentru cultură de acolo a adunat în micul, dar bogatul ei muzeu, o bucată parte din acele rămăşiţe. Ceea ce e mai

meritoriu: ţăranii mahaleni au fost şcoliţi, ca, de câteori fierul plugului atinge vre-un ciob, mai neobişnuit la chip, să-l curete de grunzurii lutului şi să alerge cu el la muzeu. Mai mult decât îmbogăţirea muzeului local, trezirea interesului ţăranilor pentru acest fel de lucruri, este un rezultat care trebuie trecut la răboj.

Vara aceasta Secţia Societăţii pentru cultură a angajat săpături sistematice, sub conducerea unui specialist, d-l C. Ambrojevici de la Universitatea din Cernăuţi. Ştim doar că aceste săptămâni au scos roade bogate şi aşteptăm, cu explicabilă nerăbdare, lămuriri publice despre ceea ce s'a realizat.

* * *

Mănăstirile bucovinene — au fost pentru românii şi străinii cari le-au văzut, statornice prilejuri de a vorbi despre minuni, bijuterii ce trebuiesc îmbrăcate în sticlă şi alte asemenea floricele de graiu omenesc. In patrimoniul nostru turistic ele şi-au cucerit de multă vreme loc de frunte.

Şi totuşi la una din ele acoperişul rupt de vreme multişoară îngăduie ploii să spele mai repede frescele, la alta aceleaş unice fresce slujesc la frecatul spinărilor vacilor ce pasc în preajmă.

Dacă s'ar da cineva peste cap ca să împiedice această irosire precipitată a comorilor în chestie, nu s'ar putea atinge de ele, pentrucă există nu ştiu ce comisiuni şi paracomisiuni, fără de avizul cărora, aviz care de cele mai multe ori vine prea târziu, orice reparaţie este socotită profanare şi sancţionată. Doamne, ce mai sancţiuni li se cuvin tuturor târâie-brâilor, din vina cărora vremea macină ceea ce nimeni nu va putea pune la loc.

* * *

Corul Catedralei cernăuţene si-a îngăduit, — nu ştim de ce, — o schimbare de program, în sensul că a înlocuit cântările liturgice româneşti, cu compoziţii străine, mai ales ruseşti.

Pentru obişnuinţa noastră de credincioşi laici, melodiile bisericeşti, aşa cum le-am apucat din copilărie, — mai ales melodiile lui Ciprian Porumbescu, — fac parte integrantă din ritualul liturgic.

Cine are interes să zdruncine bunele obiceiuri, cari, până acum n'au dăunat nimănui? Şi, mai ales, după ce strămoşii noştri abia sau dezbărat de pocitania slavismului limbistic din biserică, ce suflet pervertit caută să ne apropie din nou de acest slavism, măcar aşa puţinel, pe calea cântecului?

* * *

Cinematografia românească rămâne tot în stadiul bâjbâirilor. Cele două sau trei realizări onorabile n'au fost decât accidente. Dovada: cele ce le-au urmat.

Premiera ultimului nostru film, „Cătuşe roşii", turnat în colaborare italo-română se înscrie ca o nouă decepţie pe acest răboj.

Formidabila tragedie a invadării Bucovinei de Nord şi a Basarabiei de bolşevici şi epopeea eroismului românesc de la Odessa au fost utilizate pentru a face un film de pronunţată propagandă. Fără discuţie, tema aleasă se potriveşte în întregime scopului urmărit, dar stângăcia subiectului imaginat pe această temă şi mai ales stângăcia regiei, care s'a complăcut într'o serie întreagă de stridenţe de tot felul, au reuşit să elaboreze doar o naivă improvizaţie fără gust.

O operă care îşi culege inspiraţia din culmile de durere şi vitejie ale unui neam, trebuie să cuprindă întreaga epopee a acelor momente, cu toate capitolele ei principale, — iar dacă se vrea rezumată la un episod, acel episod nu poate fi doar un pretext pentru a lipi peste el cu cocă de tărâţe, scene şi tablouri crâmpoţite. Sub acest aspect, reprezentarea filmului „Cătuşe roşii" ne-a lăsat impresia unui spectacol de proşti diletanţi, cari au adunat tot ce au avut în gospodărie, de la covoare până la cearceafuri şi de la bunică până la fata din casă, ca să joace o piesă în care au suprimat roluri pentru cari n'au avut parteneri şi au tăiat scene în cari le-a lipsit decorul.

Şi apoi, înseamnă completă lipsă de echilibru artistic, ca, într'un film, care se vrea pe pământ, cu subiect şi tratare realistă, să faci pe ţăranii basarabeni să joace în bătătură hore regisate stilat, ca pentru operă de d-na Florea Capsali şi să apostrofeze la adresa inamicilor în vocabular exotico-zoologic, numindu-i foarte enciclopedic „hiene", iar pe o mamă să-şi adoarmă copilul cu un prea didactic basm despre Traian strămoşul Românilor.

Sunt imagini care rănesc nu numai bunul simţ estetic, dar şi sentimentele de veneraţie ce le avem faţă de tot ce e naţional, sentimente ce trebue să se simtă lovite de moarte, când acest specific naţional e prezentat în caricatură, şi, ceea ce e şi mai jalnic, în caricatură involuntară.

Nu mai vorbim de sincronizare, care a fost, pur şi simplu, mizerabilă. Marile posibilităţi ale cântăreţei Maria Cebotari au fost prezentate tehnic drept o permanentă răguşeală, iar sincronizarea dialogurilor, — intonate şi ele naiv şi bleg,—nu s'a armonizat de loc cu mişcările buzelor.

Păcat de scena într'adevăr emoţionată a convoiului de refugiaţi şi de jocul bun al lui Timică şi încă a câtorva actori români şi străini.

D. V.

CĂRŢI ŞI REVISTE

Cezar Petrescu, 1907, vol. III, Pământ, mormânt, editura Cugetarea, Bucureşti, 1943. — Nu ştim din ce motive, abia după câţiva ani d-l Cezar Petrescu ne-a dat şi al III-lea volum al romanului său: 1907, completând astfel seria.

Cine cunoaşte felul de a scrie şi de a vedea lumea al d-lui Cezar

Petrescu, precum şi structura interioară a caracterelor create de D-sa, găseşte şi în actualul roman confirmarea lor. Tendinţa pe care o urmăreşte d-l C. P. în romanele sale apare din ce în ce tot mai clară. Analist şi vizionar, d-l C. P. şi-a pus în gând să facă într'o serie de romane procesul societăţii româneşti din veacul nostru. Operaţia a început cu primul său roman „Întunecare", unde ne-a zugrăvit în culori sumbre aspiraţiile şi frământările generaţiei care a făcut războiul pentru întregirea neamului. Idealistă şi visătoare, acea generaţie s'a aruncat în războiu cu tot focul juvenil al entuziasmului şi a luptat până la sacrificiul propriu, dar, după încheierea războiuui, n'a ştiut să se folosească de roadele victoriei, pe care le-au cules alţii cari n'au contribuit cu nimic la dânsa, dar cari au fost mai gălăgioşi şi mai îndrăsneţi. Generaţia care a făcut şi a câştigat celalt război a fost tot mai mult îndepărtată dela ospăţul victoriei, s'a coborît tot mai mult în resemnarea amară, s'a întunecat.

Pe aceeaşi linie de atitudine continuă şi în celelalte romane, unde analizează tot alte aspecte de viaţă românească şi găseşte tot alte pricini ale prăbuşirii noastre morale. Astfel, de pildă, penultimul său roman „Ochii strigoiului", în 3 volume, nu face decât să continue procesul societăţii româneşti început în „Întunecare", să sesizeze tot alte aspecte alarmante pentru a putea confirma cunoscutul dicton: că am câştigat războiul, dar am pierdut pacea. Continuarea acestui proces, dar pe plan european, promite să ne-o facă în alt roman: „Catoblepas".

Dacă cele mai multe din romanele sale fac procesul desagregării morale a vieţii româneşti citadine, romanul „1907" vine să ne transpună în mediu ţărănesc, în viaţa satului românesc. Ca şi în romanele sale de inspiraţie orăşănească, d-l C. P. ne pune faţă în faţă, în manieră romantică, cele două puncte opuse ale problemei: aspectul ei ideal şi realitatea crudă. Pe de o parte ne zugrăveşte, cu toate culorile romantismului, viaţa patriarhală de pe moşia boierească a Zapodiei cu boieri omenoşi şi înţelegători ai nevoilor ţărăneşti, cu ţărani harnici şi cu tragere de inimă pentru stăpânitorii pământului, cu tineret sgomotos şi dornic de viaţă aventuroasă, pe de altă parte, sbuciumul desert şi găunos al Capitalei, care se fărâmă în frământări ridicole şi pretenţioase. Pe alt plan ne zugrăveşte viaţa de îmbuibare şi huzur a unor ciocoi hrăpăreţi, iar pe de alta, viaţa chinuită de troglodiţi a ţăranului de pe moşiile arendate de alţii.

Ultimul volum vine să încheie procesul îndelungat ce s'a purtat între ţărani pe de o parte şi între arendaşi şi boieri de altă parte. Ţăranii neînţeleşi de unii boieri, părăsiţi de stăpânire şi exploataţi până la sânge de arendaşii străini ajung la limita răbdării. Mânaţi de forţe oculte şi lăsaţi în seama propriilor lor instincte animalice, ei se răzbună şi se răzbună îngrozitor de crud. Nimeni n'ar fi bănuit acestor oameni atât de blânzi, atât de supuşi şi atât de cucernici o atât de barbară furie vindicativă. Totul este dărâmat şi răsturnat de furia lor: ard curţi boiereşti, se irosesc

bunuri materiale şi se încheie silnic vieţi omeneşti, vieţi vinovate şi nevinovate. Te îngrozeşte atâtea barbarii! Scene ca omorîrea Adei şi a Marianei te înfioară prin sălbătăcia lor sadică.

Şi totuşi aceşti ţărani ştiu să judece şi să aleagă chiar şi în furia lor oarbă, căci, de pildă, moşia Zapodia a lui Iordache Cumpătă este cruţată de ravagiile revoluţiei.

Şi care a fost rezultatul acestor distrugeri barbare? Ce au dobândit ţăranii? Şi-au ajuns dreptatea lor, pentru care şi-au revărsat cele mai primitive instincte?

Nu, nici pe departe ţăranii nu şi-au ajuns scopul. Ei au distrus tot ce a fost frumos, tot ce a fost temeiu de viaţă patriarhală, tot ce a fost durabil. Ei au aprins vechi curţi boiereşti, au suprimat vieţi nevinovate de boieri, dar marii vinovaţi, ciocoii, arendaşii străini, au supravieţuit, nu ştim prin ce minune, evenimentele şi au rămas mai departe mari şi tari. Au rămas aceiaşi ciocoi cari au continuat aceleaşi procedee, iar pământul, pentru care ţăranii s'au transformat în fiare, le-a devenit mormânt. Reprimarea revoluţiei a fost cât se poate de sângeroasă şi nedreaptă. Precum mai înainte vinovaţi şi nevinovaţi au căzut victima nebuniei ţărăneşti, tot astfel acum vinovaţi şi nevinovaţi îndură cele mai aspre sancţiuni ale înăbuşirii revoluţiei.

O atmosferă deprimantă se desprinde din tot romanul acesta şi o undă de adânc pesimism adie peste toată opera d-lui C. P.

Incolo, şi romanul acesta întruneşte calităţile celorlalte romane: povestire vioaie, presărată cu foarte multe evenimente senzaţionale, personagii vii, deplin caracterizate, fiecare cu viaţă proprie, final tragic. Stilul este curgător, de gazetar, colorat, iar limba extrem de elastică.

C. L.

* * *

Dan Simonescu, Reabilitatea literaturii vechi, Bucureşti, 1942; **Spiritul critic în istoriografia veche românească,** Bucureşti, 1943. — D-l Dan Simionescu este, alături de profesorul N. Cartojan, şi de amintirea regretatului N. Drăganu, unul dintre cei mai temeinici cunoscători ai vechilor texte româneşti. Custodia îndelungată pe care a împlinit-o la Biblioteca Academiei Române — Secţia: Manuscrise şi literatură veche, pasiunea studiului şi predania la Facultatea de litere din Bucureşti, i-au dat, în vreme, siguranţa de analiză a întregei noastre culturi vechi. Studiile d-sale, începând cu motivul *Sibilei* şi până la doctorala *Literatură de ceremonial*, lângă care, ca încoronare, stă cel de-al III-lea volum din *Bibliografia românească veche* pentru durata 1818—1830, continuând hărnicie bibliotecarilor I. Bianu şi Nerva Hodoş, tot d-sa pregătind o addendă resimţit necesară asupra acestei întregi opere începută de predecesorii în 1898, sunt chezăşia istoriografului complet, adunând în prezentarea lucrului nu numai materialul contribuţiei directe, dar şi aparatura problemei într'o viziune deslușită, ocolind polemica şi lipsită de pedantism. Facultatea de litere din Iaşi, unde astăzi este titularul catedrei de veche literatură românească, în urma pensionării d-lui Giorge Pascu, îşi poate socoti în d-sa un reprezentant al spiritului studios, prob şi devotat catedrei la disciplina atâtor sinteze arhaice — totodată chezăşuind paşnicul acolo unde dispute personale searbăde au coborît în stradă şi la bara justiţiei „colegialitatea" universitară.

Cel dintâi imprimat este însăşi lecţia inaugurală la cursul său, făcând rezervele necesare poziţiei pe care, ca estet G. Călinescu o luase în *Istoria literaturii române dela origini şi până în prezent*, Bucureşti 1941, împotriva tipăriturilor care nu exprimă „complexe intelectuale şi emotive, având ca scop (ori cel puţin ca rezultat) sentimentul artistic". Ori este vădit că *înlăturând* „literatura religioasă" şi *trecând în sbor* şcoala ardeleană (op. cit., pg. 5) se răpeşte evoluţiei noastre în duh faze dintre cele mai susţinute prin tipar. Lucrările acestea au fost totul pentru vechea sensibilitate românească: şi cărţi de citanie şi cărţi de rugăciune adâncită şi cărţi de desfătare. D-l Dan Simionescu „reabilitează" scrisul nostru de altădată pe întreita încrengătură: religioasă, istorică, poporană, arătând obiectiv străduinţele, contribuţiile de amănunt şi rezultatele de sinteză în slujba vechei literaturi româneşti depuse şi câştigate de istoriografii devotaţi disciplinei şi propunând cicluri noui de cercetări.

Spiritul critic în istoriografia veche românească adună, deasemenea, lecţia d-sale de deschidere a cursului de izvoare interne şi externe ale istoriei Românilor dela Şcoala de Arhivistică, ţinută în toamna trecută, adâncind nota diferenţiară a culturei moldoveneşti din trecut — *criticismul („Critica* această însuşire de fină intelectualitate, de a te informa, de a controla şi a verifica sursele de informaţie, de a discuta şi a cugeta asupra faptelor — critica aceasta s'a manifestat ca o necesitate intelectuală mai întâi în Moldova şi Moldova a păstrat mai viu cultul ei şi a aplicat mai cu strictete punctul de vedere critic, până în timpurile moderne"), şi legând astfel tradiţia discernământului cronicăresc de „spiritul critic" identificat constant „în cultura românească" din veacul XIX de către G. Ibrăileanu. Introducţia la migăloasa metodologie a istoriografiei noastre din veacul XVII-lea se face în paralela comparatistă a izvoarelor, pe măsura discernământului mărturisit de letopisari şi în duhul vremei care le caracterizează.

* * *

Tuliu Racotă, Mitropolitul Simion Ştefan al Bălgradului Adnotator al cronicii lui Gr. Ureche şi relaţiile sale cu calvinii, Sibiu, 1942 — Pe urmele unei aserţiuni a lui Dimitrie Cantemir în Cronicul Româno-Moldo-Vlahilor (ed. Tocilescu), Buc. 1901, pp. 135—6, 443, pentru care interpolatorul episodului *De ijderenia Moldovenilor* din primul letopiseţ scris moldoveneşte era monah din Ardeal, după o notă sugestivă a lui N. Iorga

(„Revista Istorică", An. XI, 1925, pg. 115) oprit la părerea că Simion Dascălul este aceeași ființă cu mitropolitul Simion Ștefan, care se confirmă în *Istoria Românilor*, vol. VI, 1938, pp. 190—192 și cronologic după studiul d-lui Șiadbei, *Cercetări asupra cronicilor moldovene*, I, Iași 1939, tânărul profesor Tuliu Racotă reia problema adnotării cronicei lui Ureche, în ce privește adaosurile mărturisite de Simion Dascălul. Folosind informații nouă din I. Lupaș, *Documente istorice transilvane*, vol. I (1599—1699), Cluj, 1940, d-sa argumentează ipoteza similitudinei S. Dascălul—Mitropolitul Simion Ștefan al Bălgradului prin punctul de cercetare lexicală și sintactică, ajungând la afirmarea temerară pentru stadiul de editarea de astăzi, că *„munca lui Simion Ștefan nu se reduce la intercalarea câtorva pasaje, căci el a modificat adesea și stilul lui Grigore Ureche. Deocamdată să renunțăm la gândul că se poate edita cronica lui Grigore Ureche în așa fel încât să fie numai a vornicului moldovean"*.

Dar lucrurile pot fi văzute și altfel. Analiza frazei cu asemănări de curs și expresiune între fragmentele predosloviilor *Noului-Testament* din 1648 și *Psaltirei* din 1651 pedeoparte și paralela capitolului *Pentru limba moldovenească*, apoi tot între cele *două tipăriri* dela Alba-Iulia și actele semnate de vlădică, poate da interpretarea că perioada mitropolitului Simion Ștefan a suferit influența textului lui Ureche, arătând mai întâi un manierism contemporan de stilizare. Cred chiar că Simion Ștefan, de locul lui de peste-munți s'a tuns în călugărie la una din lavrele luminate ale Moldovei de după Anastasie Crimca și nu este exclus să fi făcut parte puțină vreme din soborul monahal al Trei-Ierarhilor, ca „dascăl". Îmi exprim această bănuială ajutat și de faptul că Vasile Lupu, care recomandase principelui Rákoczy în 1640 pe Ilie Iorest și acesta fusese confirmat pe tronul ortodoxiei ardelenești, l-a ajutat și pe „popa" Simion a cărui personalitate mult cunoscătoare, îi era cunoscută. De-atunci sau de mai înainte. Rămâne, însă, nedumerire cum aceeași persoană, dacă se ține până la urmă la identitatea Simion Dascălul-Simion Ștefan, s'a arătat fără discernământ românesc în ceeace privește *originea neamului* și, din potrivă, a vădit pentru limbă subtilități de înțelegere până la *afirmarea comunității de grai național?*

Augustin Z. N. Pop

* * *

Sebastian Popovici, Iarba fiarelor, poeme, *Ed. ziarului „Universul"*.— Încă dela „Dumnezeu la mine 'n casă" se putea prevedea că d-l Sebastian Popovici se va fixa, cu poezia, la descrierea naturii, conturând-o, liric, în culori diafane și cântând-o pe întreaga ei gamă. Noul volum, intitulat „Iarba fiarelor" nu face decât să verifice presupunerea inițială, pentrucă poemele, din interior, aduc noi osanele întinderilor. Predilecție se dă, în special, primăverii căci autorul e îndrăgostit de lumina viorie a dimineților și de caișii îmbrăcați în floare.

Notele întunecate nu sunt excluse dela participare, dar dânsele se găsesc în minoritate disparentă față de celelalte cu rezonanță sănătoasă. Sensibilitatea romantică a d-lui Sebastian Popovici e mai mult incidentală, ea dispărând imediat ca poetul să lasă copleșit de soare și de măreția zărilor fugărite până 'n depărtări. Lira îi vibrează intens, ori de câte ori înaintea sa, se leagănă spicele de grâu în bătaia vântului și, ori de câte ori, luna urcă 'n luntre de nouri.

Natura, însă, nu-i descrisă în marea ei imensitate. D-l Sebastian Popovici se reține asupra amănuntului și după ce-l învestmântează în imagini poetice le urmărește pe acestea cu insistență. Din pricina menționată efectele finale nu sunt totdeauna cele dorite, întrucât nu toate elementele comparative se lasă repetate. Sunt unele care refuză o cristălizare normală, obosind lectura. Exemplu: „Baia melcilor". Când autorul însă, merge cu descrierea în mod evolutiv, înșirând imaginile pe ața cursivității, atunci poezia capătă supleță și transparență remarcabilă.

La marginea cealaltă de ogor,
O cumpănă, ce-alene gâtu-și pleacă
In plisc c'o toartă mare de găleată
O barză pare, stând într'un picior. (Cină)

Poezia d-lui Sebastian Popovici se învrednicește de supleța amintită nu numai din punct de vedere constructiv, ci și, al metricei în sine, căci autorul înclină adesea către un ritm popular, ce se scurge vioi, ca un torent de munte :

Iar lanul cu spicele
Invârtește bicele,
Ce-amenință boltele.
S'alunge recoltele (Lanul de grâu)

Ceea ce se poate costata din citațiile făcute, este faptul cu lirica d-lui Sebastian Popovici urmează tradiționalismul literar cunoscut, neexcelând prin forme noi decât arar. In cazul din urmă autorul se depășește voit tinzând către aceleași morbidități artificiale și nostalgii vagi, care îl caracterizează pe N. Davidescu și I. Minulescu. Din seria poemelor de factură modernistă se reliefează „Pom desfrunzit", dar mai cu seamă „Plecări". In poezia a doua, una dintre cele mai bune din volumul „Iarba fiarelor", apare nota erotică. Ea se extinde și la alte versuri, luând nuanțe sensuale, ca cele din „Împlinire" și „Viespar", dar nu ajunge nicăieri nivelul artistic din „Plecări", unde impresionează incantația și circuitul motivului inițial.

In noaptea când ne-am despărțit în gară
Din sat și berzele plecară!...
S'au dus vâslind spre alte zări
Pe-o noapte tristă, întomnată

Şi faptul c'aţi plecat odată
Cu dor de alte însemnări
Decorul sufletului meu
E-al despărţirilor din gări... (Plecări)

In comparaţie cu volumul trecut, în „Iarba fiarelor", d-l Sebastian Popovici a realizat o ascensiune vădită către împărăţia muzelor, izbutind să scoată la lumină o carte de adâncă tresărire în faţa naturii şi de frumoase năzuinţi spre împliniri artistice.

T. C.

* * *

Magda Isanos: Poezii, Iaşi 1943. — Câteva poeme, răzleţite prin reviste, nu erau în măsură să înghirlandeze numele Magdei Isanos cu nimbul poeziei; îmănunchiate însă în volum, cu titlul modest de „Poezii", cele 38 de poeme sânt o mică revelaţie.

Magda Isanos a venit cu atâtea surprize, încât părea, în neaşteptata-i apariţie, nume cu „rezonanţe străine". E soţia bucovineanului Eusebie Camilar, prozator talentat, al cărui roman „Cordun" a stăruit discuţii contradictorii în critica noastră contemporană.

Poezia înseamnă, pentru Magda Isanos, vocaţie, misiune, căreia i se dăruieşte din plin :

Mereu cheltuindu-mă 'n timpul bogat
eu sunt ca un cer printre brazi.
Trebue să preamăresc ceva şi să mor.
(Cine va cânta)

In căţuia sufletului ei, arde focul poeziei, mistuind tinereţea poetei:

... Stând în insula noastră — am visat,
am fost tineri şi-am avut lumină multă de dat,
Până-am căzut şi ne-am întunecat.
(Departe sunt volburi)

Din această mistuire, poeta vede chipul hidos al bătrâneţii şi cântă nostalgic, pierdută :

Nu ştiu cum s'a făcut.
Tinereţea s'a dus, a trecut.
Arcul sprincenelor mele s'a mai lăsat.
Nu mai e mândru şi încondeiat.
(Nu ştiu cum s'a făcut)
Mi-i inima tristă. Mama mi-a scris c'au tăiat
Pomii din fundul grădinii, leagănul putred;
Odată cu dânsul, va fi căzut în buruieni
Copilăria mea şi-o mănâncă furnicile..
(Copilăria mea)

Dar vitalitatea izbucneşte din nou, organic:

Dreaptă luci tinereţea mea ca o sabie
şi fiece vis păzit de dânsa 'nflorii;
buzele mele spuneau uneori: „voiu muri"...
însă pe toate mările — avem o corabie.
(Lampa)

Viaţă, nu mă părăsi în răsăritul acesta,
ascultă numele meu de pe-acuma sonor.
O pasere sbura 'n cea dintâi zi repetându-l
şi pomii ceilalţi atunci mă luară de mână:
— Hai să 'nflorim...
(Viaţă, nu mă părăsi)

Pastelul Magdei Isanos se impune prin îmbinarea elementului vizual cu cel auditiv; pe de-oparte, penelul încercat al peisagistului ia din paletă nuanţa potrivită, de alta o întreagă gamă de sunete variate, desăvârşesc tabloul. Aşa toamna, pădurea:

a scoborît ca pe nişte odoare,
clopotele ei de verdeaţă răsunătoare,...
crezând că mai vede 'nflăcăratele coame,
în vreme ce putred sânge de poame
spre buzele fetelor moarte 'ncepea să se lase...
(Pădure)

Ceea ce impune mai ales poemele Magdei Isanos, e sinceritatea, şi simplitatea în care-şi îmbracă lirismul. Nimic din afectare, poză.

Copleşită de torentul vocaţiei poetice, Magda Isanos denotă vaste preocupări, într'un vers de siguranţă masculină. Neglijînd elementul — miniatură care caracterizează scrisul nostru femenin, poeta depăşeşte prin aceasta, cadrul strâmt al liricei femenine, însemnând o etapă în poezia noastră contemporană. Şi totuşi poemele Magdei Isanos respiră acea atmosferă de adevărată feminitate, prin altruismul cu care-şi dăruieşte tinereţea, prin maternitatea atât de sacru concepută, dar mai ales prin acea intuire a elementelor, cu ajutorul simţurilor de-o deosebită, sensibilitate. Auzul poetei prinde, de pildă, tainele tăcerii :

Căzând din nori,
ploile capătă crengi şi flori.
Aud şi vizuinile şi — aripa
care bate de-asupra mea clipa. *(Auz)*

Şi ce bogată ar fi astfel cunoaşterea nepătrunsului, dacă poeta n'ar fi legată de pământescu-i trup :

Clopotul sângelui molatec, rotund,
tine veştile care nu mai pătrund. *(Auz)*

Versul Magdei Isanos se relevă prin miezu-i bogat în sentimente

și idei, dar și prin forma-i îndrăzneț de neregulată. Ca volum de debut, nu ne miră faptul că i s'au găsit unele apropieri formale cu Arghezi și Blaga; ceea ce-i însă trainic în poemele Magdei Isanos a fost vădit de citatele de aici.

Areta Bâcu

* * *

Const. Virgil Gheorghiu: Ultima oră. *Roman.* — Ed. Națională G. Mecu. 1943.

Prin puterea lui de a ne emoționa, romanul d-lui C. V. Gheorghiu trebuește așezat alături de acelea ale d-lui Radu Tudoran și în special alături de „Anotimpuri', prin mediul bucureștean pe care îl zugrăvește și influența disolvantă a acestui mediu asupra unor tineri smulși din mediul patriarhal moldovenesc.

Tema aceasta, pusă de mult în literatura noastră de un Caragiale *(Păcat)*, Cezar Petrescu, etc., este formulată și teoretic, din nou de d. Gheorghiu: „Intr'un oraș mare nu se poate trăi cu profunzime niciun sentiment. Civilizația îți dă obiectivitate, îți dă confort, îți dă orizont, dar îți scurtează rădăcinile. In marile capitale se gândește mult, se gândește temeinic, dar fără prea mare adâncime, adică fără o anumită adâncime.... Aici, totdeauna ești grăbit.... Aici se trăiește mai la suprafață, mai fără rădăcini.... In tot ce facem aici este pecetea ușurinții pe care ți-o dă orașul, civilizația, viața modernă". (p. 371). Asta nu înseamnă că romanul d-lui Gheorghiu este cu un substrat ideologic; de altfel e singura dată când d-sa caută să facă „teorie" în acest roman, care este de natură pur afectivă.

Acțiunea acestui roman este o avalanșă de întâmplări condensate într'un spațiu de timp prea redus: un an de zile.

Dacă romanul este viață concentrată, atunci romanul acesta și-a atins scopul.

Studentul în medicină, Grigore Funogea, este acuzat pe nedrept de a-și fi omorît gazda, care-i lăsase prin testament toată averea. Este achitat mai ales prin intervenția avocatei Eleonora Nicolau, de care Funogea se îndrăgostește. Tânărul Funogea de vreo 20 de ani numai, ajunge repede cunoscut ca desenator de reclame și se căsătorește cu prietena Eleonorei, cu Lucia Grigoriu, care îl înșeală, în împrejurări destul de neverosimile și neexplicate psihologicește, cu un negustor respingător, deși soții se iubeau și aveau un copil. Pasiunea inexplicabilă a Luciei pentru acest negustor este cea mai criticabilă parte a romanului. In schimb sbuciumul sufletesc al sotului înșelat, Gr. Funogea, este foarte bine analizat. Funogea nu se răzbună împotriva celor doi vinovați: în schimb ajunge din nou la închisoare, fiind învinuit că a încercat să-și omoare cu o injecție pe un prieten bețiv și bolnav.

Această acțiune dizolvantă a Bucureștiului asupra tânărului talentat Funogea, se extinde asupra întregii lui familii din munții Moldovei.

Se poate spune că d. Const. V. Gheorghiu cunoscut până acum ca poet și ca reporter de război, a făcut cu acest volum un frumos debut în domeniul romanului.

Aurel Vasiliu

* * *

Gabriel Tepelea: Plugarii condeieri din Banat. *Ed. „Cercul Bănățenilor" București, 1943.* — Scrisul literar cunoaște destui autodidacți urbani. Mediul rural, — rămas rural, — nu și-a avut până în prezent reprezentați în literatura noastră, așa zisă „cultă". In parnasul literelor românești, i s'a rezervat un compartiment separat: folklorul, — pe care l-a mobilat cu distincție. Dar cântecul popular trăiește o epocă ce nu-i este favorabilă. Atingerea țăranului de o civilizație ce-i este organic străină i-a zdruncinat structural sufletul și e inevitabil ca aceasta să nu se resimtă și în arta folklorică. De aceia cântecului nostru popular, creat astăzi, îi lipsește, — în afară poate de sporadice excepții, — parfumul curățeniei rustice, pentrucă în el s'a revărsat mahalaua.

Banatul ne vine cu o revelație: Țărani, — din punct de vedere fizic rămași țărani, — cari au trecut dincolo de mahala și a căror mentalitate este perfect înglobată în sistemul de cultură adoptat de orașe. Țărani cu patru clase primare, cari îngrijesc mai departe brazda, dar seara citesc la lumina electrică din biblioteca lor personală de sute de volume și Duminica redactează ziare și reviste.

Nu-i minunat? La noi se întâmplă lucrul acesta, unde zeci de mii de „intelectuali", se mulțumesc cu lectura cotidiană a gazetei?

„De ce nu pot o Doamne,
Din vârful de condei,
S'alin toți codrii mei
Nedreptățiți de toamne?"

Ion Frumosu a scris aceste versuri. Ion Frumosu care trăiește mai departe în sat la Ciuchici, și e însurat de la șasesprezece ani...! Și ca Ion Frumosu mai sânt în Banat Paul Tărăbățiu, Miron Ghita, Ion Ciucurel, Dumitru Brânzei și atâția alții.

Din punct de vedere al fenomenului social în literatură, antologia domnului Tepelea este o senzație.

D. V.

* * *

Convorbiri Literare — *anul X — Ianuarie și Februarie 1943 (2 volume).* — Organul Junimii continuă să trăiască, îmbrăcat și în aceste vremuri de criză, în cea mai sărbătorească haină ce-o poate da hârtia grație sacrificiilor desinteresate făcute de d-l *I. E. Torouțiu.*

Numărul din *Ianuarie*, prin pana d-lui *Ion Lupaș*, lămurește *„Repercusiunile congresului de la Berlin în istoria Românilor"*

Ambasadorul nostru cultural la Sofia, d-l *N. Crevedia*, acest mân-

cător de stele cu mămăliga, descântă vraja *„Fetei din Valahia"*, a cărei nostalgie se înfrățește cu harta mutilată a Țării :

„Câte un oraș, cum e o aluniță,
Iar orbu — acuma mângâe sidef:
Sunt sănii — munții mici în relief
Și Dunărea — o joardă, ca de viță.
În fericiri, aici, oricât de gol
De umărul colin, mi-aduc aminte
Și inima ți-o simt, pe-a ta, fierbinte,
Ca o bătae — adâncă de petrol".

D-l *I. E. Torouțiu*, continuă cu *„Ediții critice Emnescu"*, stabilind noi adevăruri în lumina cărora trebue judecată opera marelui nostru geniu. Puterea de discernământ și răbdarea meticuloasă cu care d-l Torouțiu coboară în analiza unei opere literare, face din domnia-sa cel mai competent critic de formă și fond literar, contemporan.

Numărul de pe *Februarie*, publică în întregime *„Poemul Creațiunii"* (versuri) datorit d-lui *Grigore Sălceanu*, care depășește astfel granițele titulaturii de bard al *Tomisului*. — Ne mărturisim, cu această ocazie, bucuria de a fi putut savura mai înainte de publicare, din chiar gura autorului, licoarea celestă picurată de acest poem, la ședătorile „Dobrogei literare", organizate de d-sa cu multă însuflețire și atmosferă poetică, în urbea exilatului Ovidiu. —

„Poemul creațiunii", este un urcuș spre nemărginirea Dumnezeirii și frământarea unui poet pentru apropierea omului de Marele Creator.

D-l *Teodor Al. Munteanu*, unul din valoroșii redactori ai „Convorbirilor", publică o frumoasă *„Elegie"*, în care, ca de obiceiu d-sa, prin repetarea unor cuvinte, accentuiază imaginea și poezia câștigă în efect.

Mai semnează : *Horia Nițulesu, G. Ursu, Nic. Untărescu* și *F. Agârbiceanu*.

Cronica (nu prea bogată) bine susținută de D-nii *Alex. Ionescu, St. Cuciureanu* și *Teodor Al. Munteanu*.

B. Frunte

* * *

„Credința", — gazeta săptămânală pentru sate, a Mitropoliei Bucovinei a reapărut sub îngrijirea plină de bun simț a părintelui — scriitor George Z. Antonescu. Pe lângă hrana creștinească a sufletului, dozată înțelepțește, „Credința" cuprinde știrile trebuincioase despre întâmplările săptămânei și sfaturi potrivite și mai ales scrise potrivit. E o publicație țărănească scrisă pentru țărani și nu pentru redactorii ei, așa cum există destule în arena culturalizătorilor noștri de profesie.

D. V.

„Ștefan Vodă al Moldovei..." e din întâmplare un personagiu prea bine cunoscut al istoriei noastre, decât ca să ne putem îngădui în legătură cu viața lui fantezii și superficialități de genul ce-l practică un domn profesor universitar (de istorie, mi se pare !) în gazeta populară „Deșteptarea", unde se afirmă că Ștefan s'a bătut cu Ungurii la Baia... lângă Gura Humorului (de ce nu lângă Turnu-Severin?) și că a fost ales Domn pe Câmpia Direptății... pe malul Siretului. (Câmpia Dreptății o poate arăta și azi fiecare țăran lângă orașul Suceava, care se află așezat pe râul cu acelaș nume.) Nici chiar într'o gazetă populară nu merg astfel de bazaconii„ — chiar sub semnătura unui profesor universitar, — mai ales când această gazetă poartă numele temeinicei și vrednicei „Deșteptări" de altă dată a lui Constantin Morariu.

I. C.

* * *

Candela, Revista teologică a Facultății de Teologie din Cernăuți pentru anii de restanță I—III, 1939—1941, dedicată memoriei canonistului bucovinean Dr. Valerian Șesan și apărută în primăvara acestui an, este un volum pe cât de respectabil în pagini, pe atât de cuprinzător în colaboratori și material științific.

In partea I, semnează articole omagiale, la adresa canonistului bucovinean, marii ierarhi ai Bisericii noastre, I. P. S. Mitropoliții Tit al Bucovinei, Nicolai al Transilvaniei și Nifon al Olteniei, episcopul Gorazd al Celiei, protoiereul Dr. A. Cervin din Praga, apoi profesorii universitari, din țară, Dr. Vasile Loichița, Dr. Lazăr Iacob, Dr. N. Popescu-Prahova, Dr. Vlad. Prelipcean, Dr. Const. N. Tomescu, păr. consilier Dr. I. Puiu din partea Mitropoliei Bucovinei și păr. T. Totolici din partea fostilor studenți. Urmează darea de seamă asupra funeraliilor și cuvântărilor comemorative, precum și monografia Familiei Șesan, cu biografia canonistului defunct.

In partea II științifică, se înșirue următoarele studii : prof. Dr. I. Zugrav : Introducerea în Teologia pastorală, un studiu important, cuprinzător și clar din știința teologiei pastorale moderne, atât de înaintată în toate domeniile sociale ; Prof. Dr. S. Reli : Gânduri și sugestii pentru o regenerare a vieții noastre mănăstirești, cu indicații istorice și practice pentru îndrumarea actuală a vieții monahale, potrivit trebuințelor vieții bisericești ; prof. Dr. V. Gheorghiu : La început era Cuvântul, o introducere în prologul evangheliei Ap. Ioan, lămurind cu neegalată competință concepția despre Logosul mântuitor ; prof. Dr. I. Moisescu : Sf. Scriptură și interpretarea ei în opera sf. Ioan Hrisostom, este prima lucrare de acest fel în literatura teologică, de fundamentală importanță pentru priceperea sf. Ioan Gură de Aur ; prof. Dr. P. Procopoviciu : Elemente fundamentale de educație creștină, aduce contribuții elementare și principale pentru educația creștină, atât de trebuitoare vremii actuale ; prof. Dr. O. Bucevschi : Iubirea față de aproape

pele, ilustrează deplin această mare virtute creştină, devenind a doua poruncă supremă în viaţa omului pe pământ ; prof. Dr. Leca Morariu : Viaţa şi faptele lui Vlad-Vodă Ţepeş, operă postumă de P. Ispirescu, contribuţie originală ; prof. Dr. Al. Ieşan : Trepte psihologice în educaţia religioasă, demonstrează cu rară competenţă rolul mare al psihologiei în educaţia creştină ; prof. Dr. M. Şesan : In amintirea lui N. Iorga, articol de omagiu pentru marele cărturar român ; prof. Dr. M. Hacman : Fides Britanica, lămureşte comportamentul politic englez cu scăderile lui reale, nu numai formale ; prof. Dr. Nr. Popescu-Prahova : Canonizarea în Biserica ortodoxă, prima lucrare de acest fel la noi, lămureşte şi posibilitatea canonizării marelui voevod Constantin Brâncoveanu ; prof. Dr. V. Grecu : Erminii de pictură bizantină, este o sinteză eminentă asupra erminiilor bizantine privitoare la pictura bisericească ; prof. Valeriu Iordăchescu : Preludii ale unei restaurări a gândirii creştine în ştiinţa şi filosofia contemporană, arată, că salvarea omenirii din vârtejul concepţiior profane îl poate da numai gândirea cu adevărat creştină ; prof. Dr. Vl. Prelipcean : Textele din Ras-Şamra şi raportul lor cu Vechiul Testament, un studiu foarte interesant asupra veacurilor precreştine ; prof. Dr. V. Morariu : Pagini uitate din luptele Bisericii româneşti, arată câteva momente din luptele Românilor transilvăneni ; prof. Dr. M. Şesan : Impărţirea administrativă a imperiului bizantin în timpul Comnenilor şi Angelilor (1081—1204), studiu unic în literatura bizantină mondială ; Dr. I. Grămadă : Problema morală în Confucianism, o lămurire reuşită din domeniul religiunilor comparate, arătând superioritatea şi divinitatea creştinismului. Urmează cronica universitară, semnată de decanii Dr. N. Cotos şi Dr. V. Loichiţa, privitoare la anii şcolari 1939/40 şi 1940/41, ca şi bogata parte a recenziilor, semnate de prof. Dr. V. Gheorghiu, O. Bucevschi, P. Procopoviciu,, Vl. Prelipcean, M. Şesan şi I. Zugrav.

Vrednicia Facultăţii de teologie stă şi în această publicaţie meritoasă.

M. Ş.

Numărul viitor al „Revistei Bucovinei" va fi închinat lui Ion Roşca.

Primite la redacţie

C. Loghin, *Gramatica limbii române,* Cernăuţi, 1943, Edit. „Mitropolitul Silvestru".

T. Balan, *Corespondenţa lui Gh. Tofan,* Cernăuţi, 1943, Edit. Asoc. Învăţătorilor.

A. Sânger, *Melopei,* versuri, Cernăuţi, 1943, Ed. „Dacia Traiană".

E. Codrescu, *Camaradul,* roman, Cernăuţi, 1943, Ed. „Dacia Traiană".

Gh. P. Cramariuc, *Românii de peste Bug,* Bucureşti, 1942, Tipografia Göbl.

N. Popescu-Vaidomir, *Originea tracă a macedonenilor,* Bucureşti, 1943, Ed. ziarului „Macedonia".

Har. Mihailescu, *Gândind la depărtări fecioare,* versuri, Piatra-Neamţ, 1943, Tip. V. Ionescu.

H. Mihailescu, *Eugen Lovinescu, — după Mihail Dragomirescu,* Piatra-Neamţ, 1943, Tip. Gh. Asachi.

Dr. S. Piersic, *Situaţia României zooeconomice,* Cernăuţi, 1943, Tipografia „Mitropolitul Silvestru".

Reviste : *Claviaturi,* (Braşov, 1943, Nr. 4), *Gândirea,* (Bucureşti, August-Septembrie, 1943), *Transilvania* (Sibiu, Iulie-August, 1943), *Luceafărul,* (Sibiu, Septembrie, 1943), *Luminătorii,* (Iaşi, Iulie-August, 1943), *Cetatea Moldovei,* (Iaşi, Agust-Septembrie, 1943), *Bucovina medicală,* (Cernăuţi, Maiu-Iulie, 1943), *Cele trei Crişuri,* (Bucureşti, Iulie, 1943), *Credinţa,* (Cernăuţi, August-Septembrie, 1943), *Bucovina forestieră,* (Cernăuţi, Aprilie-Iunie, 1943), *Dacia rediviva,* (Bucureşti, Nr. 5, 1943), *Preocupări literare,* (Bucureşti, Septembrie-Octombrie, 1943), *România tânără,* (Braşov, Aprilie-Septembrie, 1943), *Luminătorul,* (Chişinău, Aug.-Sept., 1943), *Graiul Românesc,* (Timişoara, August-Septembrie, 1943), *Apostolul,* (Piatra-Neamţ, Maiu-Iunie, 1943), *Tineretul învăţătoresc,* (Lipova Banat, August-Septembrie, 1943), *Buletinul pregătirii premilitare,* (Bucureşti, Iunie-Iulie, 1943), *Solidaritatea,* (Soroca, Iulie-Septembrie, 1943), *Buletinul Inst. Piscicol,* (Bucureşti, August, 1943), *Gazeta cooperatorului* (Bucureşti, Iulie-August, 1943), *Serviciul Mondial,* (Frankfurt, Iulie-Aug., 1943), *Hunedoara noastră* (Hunedoara-Deva, Maiu-Iunie, 1943).

Ziare: *„Cetatea Hotinului"*, Hotin, *„Dacia"*, Timişoara, *„Tara"*, Sibiu, *„Rampa"*, Bucureşti, *„Bacăul"*, Bacău, *„Gorjanul"*, Tg.-Jiu, *„Basarabia"*, Chişinău, *„Actiunea"*, Bucureşti, *„Moldova"*, Iaşi, *„Deşteptarea"*, Cernăuţi, *„Raza"*, Chişinău, *„Gazeta Transilvaniei"*, Braşov, *„Imparţialul"*, Ploeşti, *„Tribuna Ardealului"*, Cluj, *„Foaia Poporului"*, Sibiu, *„Popasuri"*, Câmpulungul-Moldovenesc.

Preţul Lei 50 —

TIP. »MITROPOLITUL SILVESTRU«. CERNĂUŢI, PIAŢA UNIRII 3